

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/०३/१८

कुलेखानी जलाधार क्षेत्र अब 'संरक्षित'

देशकै विद्युत् ब्याकअपका रूपमा रहेको कुलेखानी जलाशयको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्र निर्माणका लागि आवश्यक प्रक्रिया अघि बढेको छ। भू-संरक्षण विभागले माग गरेबमोजिम करिब १ सय ५० दशमलब शून्य १ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रको जंगल र माटो जोगाउने प्रतिवेदन निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको हो।

मुहान क्षेत्रको व्यवस्थापन नगरेसम्म संरक्षण नहुने भएकाले अस्तित्व जोगाउन संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्न लागिएको हो। कुलेखानी जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षित क्षेत्रका रूपमा व्यवस्थापन गर्ने गरी संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्न सरकारलाई अनुरोध गर्ने र जलाधार क्षेत्रलाई व्यवस्थापन गर्न ९ वटा उपजलाधार क्षेत्र विभाजन गरेर जलाधार व्यवस्थापन योजना निर्माणका लागि करिब डेढ वर्षअघि नै सम्पर्क व्यक्ति छनोट गरिएको थियो। पानीको स्रोतको संरक्षण गर्न सरकारले विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्न थालेको हो। बढ्दो शहरीकरण, पानीको अभाव, बाढी, पहिरो, भुस्खलन रोक्न संरक्षित जलाधार क्षेत्र घोषणा गरी विशेष कार्यक्रम शुरू गर्न थालिएको छ।

भू तथा जलाधार संरक्षण विभागले प्राकृतिक सम्पदाका हिसाबले महत्त्वपूर्व तर वर्षेनी बाढी, पहिरो र प्राकृतिक प्रकोपको चपेटामा पर्ने गरेको क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्रका रूपमा घोषणा गर्ने तयारी गरेको हो। पहिलो चरणमा कुलेखानी क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्र घोषणा गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने भएको हो।

जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालयले आवश्यक प्रतिवेदन जलाधार संरक्षण विभागलाई पठाउने तयारी गरेको छ।

जिल्लाबाट प्रतिवेदन पेश भएपछि मन्त्रिपरिषद् बैठकले 'संरक्षित जलाधार क्षेत्र' घोषणाको विषयमा निर्णय गर्नेछ। प्रस्तावित संरक्षित जलाधार क्षेत्रको चार किल्ला खुल्ने विस्तृत विवरण र क्षेत्रफलसमेत एकिन गरी असार मसान्तसम्म प्रतिवेदन पेश गर्न विभागले गरेको निर्देशनबमोजिम भू-संरक्षण कार्यालयले प्रतिवेदन तयार पार्न लागेको हो।

कुलेखानी जलाशय (इन्द्रसरोवर) को जलाधार क्षेत्र संरक्षण नहुँदा पानी सुक्दै जान थालेको भन्दै दुई वर्षअघि भू-संरक्षण कार्यालयले मन्त्रालयलाई जानकारी गराएकोमा यस वर्ष प्रतिवेदन माग भएको भू-संरक्षण कार्यालय मकवानपुरका सूचना अधिकारी पूर्णकाजी महर्जनले जानकारी दिनुभयो।

कुलेखानी आयोजनाको जलाधार क्षेत्र संरक्षण नहुँदा संकटमा परेको भन्दै सरोकारवालाले पटक-पटक आवाज उठाउँदै आएका थिए। जीपीएसको सहायताले सर्भे गरी सिमानासहित चार किल्ला स्पष्ट खुलेको प्रस्तावित संरक्षित जलाधार क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्रफलको नक्सासमेत उल्लेख गरी प्रतिवेदन बनाउन हिमाल मञ्च नेपाललाई जिम्मा दिइएको छ।

हिमाल मञ्च नेपालले एक महिनादेखि प्रतिवेदन निर्माण काम गर्दै आएकोमा एक सातामा पूर्ण गरी भू-संरक्षण कार्यालयलाई बुझाउने बताइएको छ। 'स्थानीयसँग छलफल गरी सहमति जुटाउने काम भयो,' प्रतिवेदन बनाउने जिम्मा पाएको हिमाल मञ्च नेपालका अध्यक्ष राजबाबु पहाडीले भन्नुभयो- 'स्थानीय जनप्रतिनिधिको समेत राय लिएर प्रतिवेदन पूरा गर्नेछौं। जनप्रतिनिधिले घोषणापछि गर्न पाइने र नपाइने कामका विषयमा चासो राखेका छन्। प्रतिवेदन बनाउन विभागले १ लाख रुपियाँ छुट्याएको थियो।

जलाधार क्षेत्र घोषणाका लागि आवश्यक प्रतिवेदन बनाउन फागुनमा विभागबाट पत्र प्राप्त भएको थियो। कुलेखानी जलाशयलाई लक्षित गर्दै भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन र नियमावलीअनुसार जिल्ला भू तथा जलाधार संरक्षण समिति गठन गरिदिन सरकारसमक्ष माग भएबमोजिम विभागले काम अघि बढाएको थियो।

संरक्षित क्षेत्र घोषणा भएपछि स्थानीयसँगको सहकार्यमा सरकारले वन तथा पानीको मुहानको दिगो संरक्षणको लागि रणनीति तय गर्नेछ। थाहा नगर र इन्द्रसरोवर गाउँपालिकाको क्षेत्र जलाधार क्षेत्रमा पर्दछ। वर्षायामको पानी संकलन गरेर बिजुली उत्पादन गरिँदै आएको कुलेखानी जलाशयको पिँधमा माटो थुप्रिन थालेपछि विद्युत् उत्पादनमा कमी आएको छ। तालको पिँधमा जम्मा भएको गेग्रानका कारण जलाशयको सतह कम हुन थालेको छ।

कुलेखानी जलाधार क्षेत्रमा खेतीपातीका लागि माटो खनजोत गरेर भू स्खलन बढेकाले वैकल्पिकरूपमा संरक्षणमुखी र जीवीकोपार्जन हुने खालका खेती प्रणाली गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ।

जलाधार क्षेत्रमा माटो, चट्टान, वन, वनस्पति तथा समग्र जैविक विविधताको अध्ययन गरी खेती प्रणाली, वृक्षरोपण तथा संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने जनाइएको छ।

देशकै विद्युत्को भरपर्दो स्रोत मानिने कुलेखानीको जलाशयमा माटो थुप्रिएका कारण २५.३१ लाख घनमीटर पानी अट्ने क्षमतामा हास आएको आयोजनास्रोतले बताएको छ। सन् १९८३ मा समद्री सतहदेखि १ हजार ४ सय ७३ मिटर उचाईमा हुँदा कुलेखानी जलाशयमा ८५ दशमलब ३० लाख घनमिटर पानी अट्ने क्षमता थियो।

सन् २०१० सम्म आइपुग्दा पिँधमा माटो थुप्रिएका कारण जलाशयको उचाई समुद्री सतहबाट १ हजार ४ सय ८० मिटर पुगेको छ। उचाई बढेपछि पानी अट्ने क्षमतामा हास आएर ५९ दशमलब ९९ लाख घनमिटर मात्र पानी अट्न थालेको छ। कुलेखानी जलाशय स्थापनादेखि हालसम्म तालमा २७ दशमलब ७२ प्रतिशत भाग गेग्रान र माटोले ओगटेको प्राविधिकहरूले बताएका छन्।

सात किलोमिटर लम्बाई र ३ सय मिटर चौडाई रहेको जलाशयमा संकलन गरिएको ४६ मिटर क्षेत्रफलको पानी मात्र विद्युत् उत्पादनका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ। जलाशयको पानी १ हजार ४ सय ८४ मिटरसम्म मात्र प्रयोग गर्न सकिने अवस्था छ।

कुलेखानी जलविद्युत् आयोजनाको पहिलो र दोस्रोबाट क्रमशः ६० र ३२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरिँदै आएको छ। कुलेखानी तेस्रो निर्माणाधीन छ। कुलेखानी तेस्रो सम्पन्न भएपश्चात् थप १४ मेगावाट बिजुली उत्पादन हुनेछ। मकवानपुरलाई चार जलाधार क्षेत्र र १ सय २५ उपजलाधार क्षेत्रमा विभाजन गर्न सकिन्छ। चार जलाधार क्षेत्रमा बागमती, बकैया, राप्ती र त्रिशूली हुन्। जिल्लाको ३ दशमलब २७ प्रतिशत भूभाग नदी, खोला तथा तालले ढाकेको छ। जिल्लाको पूर्वी सीमा नदीका रूपमा रहेको वागमती नदी, पूर्व मध्यभागबाट शुरू भएर दक्षिणतर्फ बग्ने बकैया नदी, जिल्लाको मध्यभागबाट बग्ने राप्ती, पश्चिमी भेगबाट बग्ने मनहरी र पश्चिमी सीमानदी लोथर जिल्लाका प्रमुख नदी हुन्।

जिल्लामा विद्युत् उत्पादन गर्नका लागि निर्माण गरिएको मानव निर्मित इन्द्रसरोवर प्रमुख रूपमा छ। यो कुलेखानी र तत्कालीन मार्खु गाउँ विकास समितिको ७ किलो मिटर क्षेत्रफलमा फैलिएर रहेको छ। पानीको स्थायी स्रोत अभाव रहेका यी नदीमा वर्षात्को समयमा बाढीका रूपमा प्रशस्त पानी बगे पनि हिउँदमा ज्यादै कम पानी बग्ने गर्दछ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०३/१८

पुँजी पुऱ्याउन बूढीगण्डकी चिनियाँ कम्पनीलाई

बृहद् आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने ठूलो पुँजी जुटाउन समस्या पर्ने भएकाले सरकारले सोचेर नै बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनामा चिनियाँ लगानीकर्ता कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेको जनाएको छ । कुल एक हजार २०० मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना आन्तरिक स्रोतबाट तत्काल लगानी जुटाउन कठिन हुने भएकाले विदेशी लगानी खोजिएको सरकारको भनाइ छ । आयोजनाको लागत करिब रु तीन खर्ब छ ।

अर्थमन्त्रालयले ऊर्जा मन्त्रालयलाई दिने बजेट सीमा रु ४३ अर्बको हाराहारीमा रहँदा सो आयोजनाका लागि मात्रै रु ५३ अर्ब मुआब्जा वितरण गर्नुपर्ने देखिएको छ । सरकारले राष्ट्रिय गौरवको परियोजनाका रूपमा राखेर प्रक्रिया सुरु गरेको बूढीगण्डकी आयोजनामा चालु आवमा रु पाँच अर्ब मुआब्जा धादिङ र गोरखाका प्रभावित बासिन्दालाई वितरण गर्न लागेको छ । त्यसमध्ये करिब रु दुई अर्ब रकम मुआब्जाका लागि वितरण भइसकेको छ ।

व्यवस्थापिका-संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिको आजको बैठकमा ऊर्जा सचिव अनुपकुमार उपाध्यायले आयोजना पनि अगाडि बढाउनुपर्ने र लगानी पनि जुटाउनुपर्ने अवस्थाको बीचबाट विधि, नियम र कानूनअन्तर्गत रहेर विद्युत् ऐनको दफा ३५ अनुसार नै चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको जानकारी दिनुभयो । यसका लागि मन्त्रपरिषद्ले स्वीकृति दिएको, मन्त्रालयले आवश्यक अध्ययन गरेको तथा कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको रायअनुसार नै आयोजनाको हकमा निर्णय गरिएको उहाँको कथन थियो ।

विद्युत् ऐनको दफा ३५ मा विद्युत् उत्पादन, वितरण तथा प्रसारणका लागि सरकारले सम्बन्धित कम्पनीसँग समझदारी गरेर जान सकिने उल्लेख रहेको स्पष्ट पाउँदा सचिव उपाध्यायले मनसाय नै गलत भयो, हतार हतार गरियो भन्ने भनाइ नै तथ्यपरक नभएको स्पष्ट पार्नुभयो ।

तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी ओलीको चीन भ्रमणका क्रममा नै चिनियाँ कम्पनीसँग आयोजनाको प्रक्रियाको सम्बन्धमा कुराकानी भएको र तीन वर्षभन्दा लामो समयपछि मात्रै समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर हुन सकेको सचिव उपाध्यायको भनाइ छ ।

सांसदहरुले कामचलाउ भइसकेको सरकारका ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले हतारहतार विवादास्पद चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारी गरिएको भन्ने आरोपको प्रतिरक्षा गर्दै सचिव उपाध्यायले भन्नुभयो – “आयोजना कसरी बनाउने भन्नेमा नै मन्त्रालय चिन्तित छ । हामीले कुनै पनि गलत काम गरेका छैनौं ।”

विश्व बैंक, एसियाली विकास बैंकजस्ता अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाको आफ्नै निर्देशिकाअनुसार बूढीगण्डकीमा लगानी गर्ने अवस्था नभएका कारण वैकल्पिक उपाय खोजिएको र आयोजना सम्पन्न हुने विश्वासका आधारमा प्राविधिक, आर्थिक पक्षको मूल्याङ्कन गरेर निर्णय भएको ऊर्जा मन्त्रालयको भनाइ छ ।

तर सांसद काशीनाथ अधिकारीले सरोकार भएका निकायसँग छलफल नै नगरीकन हचुवाका भरमा समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेर आन्तरिक लगानी गर्ने बाटोमा तगारो हालिएको भन्दै गुनासो गर्नुभयो । सांसदद्वय अमृत बोहोरा र जमिन्द्रमान घलेले आयोजनामा स्थानीयवासीको लगानीलाई सुनिश्चित गर्नुपर्ने र विवादास्पद निर्णय खारेज गर्नुपर्ने धारणा राख्नुभयो ।

सचिव उपाध्यायले २०७२ साल फागुन ६ गते जारी भएको ऊर्जा सङ्कटकालीन कार्ययोजनाअनुसार नै जलाशययुक्त आयोजना निर्माणमा जोड दिन सरकारले विदेशी लगानीकर्तालाई भित्र्याएको र बदमासीको कुनै सङ्केत नै नरहेको

उल्लेख गर्नुभयो ।

ऊर्जा सङ्कट हटाउन एलइडी बल्ब

समितिको बैठकमा सहभागी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले आगामी हिउँदमा मुलुकभर नै सहज रुपमा विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन दुई करोड थान एलइडी बल्ब खरिद गर्न लागिएको जानकारी दिनुभयो ।

नेपाल-भारत ऊर्जामन्त्री र सचिवस्तरीय संयुक्त समितिको बैठकले गरेको निर्णयअनुसार नै सरकार-सरकारबीच नै सहमति गरेर बल्ब खरिद गर्न लागिएको उहाँको भनाइ थियो । सांसदहरुले बल्ब खरिदमा अनियमितता भएको र सार्वजनिक खरिद ऐनको प्रावधान मिचिएको भन्ने प्रश्नको जवाफमा कार्यकारी निर्देशक घिसिङले भन्नुभयो – “बजारमा रहेको एकाधिकार अन्त्य गर्न र सरल तथा सहज रुपमा ऊर्जा जोगाउने लक्ष्यका साथ बल्ब खरिद गर्न लागिएको हो ।”

बजारमा गुणस्तरीय एलइडी बल्बको मूल्य रु ३५० पर्ने गरेको अवस्थामा प्राधिकरणले आयात गर्न लागेको फिलिप्स कम्पनीको बल्बको मूल्य रु १३० मात्रै पर्ने जानकारी दिनुभयो ।

उहाँले प्राधिकरणले ऊर्जा मिश्रण गर्ने रणनीतिअनुसार नुवाकोटमा २५ मेगावाट क्षमताको सौर्य प्रणाली जडान गर्न लागिएको र प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको उल्लेख गर्नुभयो ।

तिला कर्णालीको सम्झौता भएको छैन

कार्यकारी निर्देशक घिसिङले तिला कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको सिएसएस पावर कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा मात्रै हस्ताक्षर भएको जानकारी दिँदै सो आयोजनासँग १० वर्षसम्म मात्रै अमेरिकी डलरमा विद्युत् खरिद सम्झौता हुने बताउनुभयो । कुल ६०० मेगावाट क्षमताको सो आयोजनामा कर्णालीवासीलाई न्यूनतम रु एक लाख बराबरको सेयर दिने घोषणा ऊर्जा मन्त्रालयले गरेको छ ।

वैदेशिक लगानी भित्र्याउनका लागि अमेरिकी डलरमा नै सम्झौता गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको स्पष्ट पार्दै कार्यकारी निर्देशक घिसिङले जोखिम न्यूनीकरणका लागि विशेष कोष पनि सञ्चालन गरिने र विगतका गल्तीबाट पाठ सिकेरमात्रै निर्णय हुने बताउनुभयो ।

खिम्ती र भोटेकोसीमा गरिएको डलर सम्झौताका कारण प्राधिकरणको आर्थिक स्वास्थ्य प्रभावित भएको भन्दै सांसदहरुले आगामी दिनमा कुनै पनि आयोजनामा त्यसखालको सम्झौता नगर्न ऊर्जा मन्त्रालय र प्राधिकरणको ध्यानाकर्षण गराएका थिए । रासस

श्रोत: अभियान/१२खरी डटकम, २०१४/०३/१८

पूँजी पुर्याउन बूढीगण्डकी चिनियाँ कम्पनीलाई

बृहद् आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने ठूलो पूँजी जुटाउन समस्या पर्ने भएकाले सरकारले सोचेर नै बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनामा चिनियाँ लगानीकर्ता कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेको बताएको छ । व्यवस्थापिका-संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिको आइतवारको बैठकमा ऊर्जासचिव अनुपकुमार उपाध्यायले आयोजना पनि अगाडि बढाउनुपर्ने र लगानी पनि जुटाउनुपर्ने अवस्थाको बीचमा यो सम्झौता भएको बताए । विधि, नियम र कानूनअन्तर्गत रहेर विद्युत् ऐनको दफा ३५ अनुसार नै चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको उनले जानकारी दिए । यसका लागि मन्त्रपरिषद्ले स्वीकृति दिएको, मन्त्रालयले आवश्यक अध्ययन गरेको तथा कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको रायअनुसार नै आयोजनाको हकमा निर्णय गरिएको उनको कथन थियो ।

कुल १ हजार २ सय मेगावाट क्षमताको आयोजनाका लागि आन्तरिक स्रोतबाट तत्काल लगानी जुटाउन कठिन हुने भएकाले विदेशी लगानी खोजिएको सरकारको भनाइ छ । आयोजनाको लागत करीब रु. ३ खर्ब छ । अर्थ मन्त्रालयले ऊर्जा मन्त्रालयलाई दिने बजेट सीमा रु. ४३ अर्बको हाराहारीमा रहँदा सो आयोजनाका लागि मात्रै रु. ५३ अर्ब मुआब्जा वितरण गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

सरकारले राष्ट्रिय गौरवको परियोजनाका रूपमा राखेर प्रक्रिया शुरू गरेको बूढीगण्डकी आयोजनामा चालू आवमा रु. ५ अर्ब मुआब्जा धादिङ र गोरखाका प्रभावित बासिन्दालाई वितरण गर्न लागेको छ । त्यसमध्ये करीब रु. २ अर्ब रकम मुआब्जाका लागि वितरण भइसकेको छ ।

ऊर्जा सङ्कट हटाउन एलईडी बल्ब

समितिको बैठकमा सहभागी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले आगामी हिउँदमा मुलुकभर नै सहज रूपमा विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन २ करोड थान एलईडी बल्ब खरीद गर्न लागिएको जानकारी दिए । नेपाल-भारत ऊर्जामन्त्री र सचिवस्तरीय संयुक्त समितिको बैठकले गरेको निर्णयअनुसार नै सरकार-सरकारबीच नै सहमति गरेर बल्ब खरीद गर्न लागिएको उनको भनाइ थियो ।

तिला कर्णालीको सम्झौता भएको छैन

कार्यकारी निर्देशक घिसिङले तिला कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको सीएसएस पावर कम्पनीसँग समझदारीपत्रमा मात्रै हस्ताक्षर भएको जानकारी दिएँ सो आयोजनासँग १० वर्षसम्म मात्रै अमेरिकी डलरमा विद्युत् खरीद सम्झौता हुने बताए ।

कुल ६ सय मेगावाट क्षमताको सो आयोजनामा कर्णालीवासीलाई न्यूनतम रु. १ लाखबराबरको सेयर दिने घोषणा ऊर्जा मन्त्रालयले गरेको छ । रासस

श्रोत: १२खरी इटकम्, २०७४/०३/१८

बूढीगण्डकी बनाउन स्रोत अभाव छैन : अर्थ मन्त्रालय

अर्थ मन्त्रालयले बूढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माणका लागि स्रोत र साधनको अभाव नरहेको जनाएको छ ।

अर्थ मन्त्रालयका सचिव शान्तराज सुवेदीले राष्ट्रिय गौरवको आयोजना बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माणका लागि स्रोत र साधनको अभाव नरहेको बताएका हुन् । सरकारले बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई निर्माण गर्न दिने निर्णय गरेको थियो ।

सोही सम्बन्धमा छलफल गर्न व्यवस्थापिका संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले आइतबार बोलाएको बैठकमा अर्थ सचिव सुवेदीले बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माणका लागि अर्थ मन्त्रालयले बजेटको व्यवस्था गरेको स्पष्ट पारे । उनले बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माणको काम चिनियाँ कम्पनीलाई दिने सरकारले निर्णय गरेपनि त्यसलाई प्रचलित ऐन, कानुनकै परिधिमा रहेर अघि बढाउन अर्थ मन्त्रालय प्रतिवद्ध रहेको पनि उल्लेख गरे ।

सचिव सुवेदीले १२ सय मेघावाट क्षमताको बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माणका काम अघि बढाउन अर्थ मन्त्रालयले उर्जा मन्त्रालयसँग सहकार्य गरी नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई अनुमति दिएको पनि स्मरण गराए । बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई निर्माण गर्न दिने पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारको निर्णय विवादमा तानिएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०३/१८

तल्लो मोदीले असोजदेखि उत्पादन सुरु गर्ने

लक्ष्मीप्रसाद सापकोटा

स्वदेशी लगानीमा कुश्मा नगरपालिका-८ परादीमा निर्माणाधीन २० मेगावाट तल्लो मोदिखोला जलविद्युत् आयोजनाको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ । आगामी असोजभित्रै उत्पादन थाल्ने लक्ष्य रहेको आयोजनाको ९० प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको छ भने अब १० प्रतिशतमात्र बाँकी छ ।

हालसम्म बाँध, सुरुङ र इन्टेकको काम सम्पन्न भएको छ भने पावरहाउस निर्माणकार्य ९० प्रतिशत पूरा भएको छ । आयोजनाको सुरुङ, पावरहाउस, बाँध र इन्टेकलगायतका मुख्य काम अन्तिम चरणमा पुगेकाले आगामी असोजसम्ममा उत्पादन थाल्ने आयोजनाका प्रमुख पवनकुमार यादबले जानकारी दिए ।

“अहिले पूर्ण क्षमतामा चौबिसै घण्टा काम भइरहेको छ,” प्रमुख यादबले भने, “अब टर्बाइन फाउन्डेसनको काम बढी छ । त्यो पनि असारभित्रै सक्ने तयारीमा छौं । मुख्य काम हुने बेला यहि हो अहिले धमाधम काम भइरहेको छ, ढिलोमा असोजभित्र केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा विद्युत् पठाउँछौं उनले भने ।

अहिले तीन सयभन्दा बढी कामदारले दिउँसो र राति आलोपालो काम गरिरहेको उनले बताए । आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत सुरेन्द्र बेलबासेका अनुसार गएको असोजमै उत्पादन दिने लक्ष्य रहेकामा भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण निर्माण समय लम्बिएको हो । आयोजनाले बाँध, पावरहाउस र सुरुङको कामलाई प्राथमिकता दिएको छ । नदी सतहदेखि सुरुङसम्म पुग्ने क्षेत्रको काम सत्प्रतिशत सकिएको आयोजनाले जनाएको छ ।

मोदी गाउँपालिकास्थित पातीचौरबाट सुरु भई ४ हजार २ सय मिटर लामो सुरुङ कुश्मा नगरपालिकाको चुवाको परादीमा टुंगिन्छ । सुरुङको काम पूर्ण रूपमा सम्पन्न भइसकेको र अहिले फिनिसिंग गर्ने काम भइरहेको छ । सुरुङको इन्लेट, आउटलेट, अडिट-१ र अडिट-२ गरी चार ठाउँबाट खनिएकाले सबैतिरबाट जोडिसकेको हो । “अब सुरुङभित्र र बाहिर सामान्य काममात्रै बाँकी छ,” बेलबासेले भने ।

“सबैतिर तीव्र गतिमा काम भएकाले अब धेरै समय लाग्दैन ।” आयोजना पूरा भएपछि वार्षिक ११ करोड ७० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । यसको लागत ३ अर्ब ६० करोड रुपैयाँको अनुमान भए पनि निर्माण अवधि लम्बिएसँगै लागतमा पनि केही वृद्धि हुनसक्ने आयोजना प्रमुख यादबले बताए ।

मोदी इनर्जी प्रालिद्वारा निर्माणाधीन उक्त आयोजनाले मोदी गाउँपालिकास्थित देउपुर र तिलाहारमा बाँध सुरु भई ४ हजार २ सय मिटर लामो सुरुङमार्फत तिलाहार, दुर्लुङ र देउपुरहुँदै कुश्मा नगरपालिका-८ चुवाको परादीमा पावरहाउस निर्माण गरिरहेकोछ । निर्माण सम्पन्न भएसँगै असोज महिनामा २० मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा थपिने भएको छ । उक्त आयोजनाको २०६९ साउनदेखि निर्माणकार्य सुरु भएको थियो ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०३/१२

ठूला जलविद्युतमा वन कार्यविधिको अड्को

भीम गौतम

सरकारले ठूला जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने घोषणा गरिरहेकै बेला सरकारले ल्याएको नयाँ वनसम्बन्धी कार्यविधि नै बाधक देखिएको छ । सरकारले डेढ वर्षअघि १० वर्षमा १० हजार र हालैको बजेटमा ७ वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको छ । तर, यो लक्ष्य पूरा गर्न निर्माण गर्नुपर्ने ठूला आयोजनाका लागि यो कार्यविधि बाधक देखिएको हो ।

‘राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त योजनाका लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्नेसम्बन्धी कार्यविधि-२०७४’ कार्यान्वयन भए ठूला आयोजना निर्माणका लागि वन क्षेत्रको जग्गा उपयोग गर्न विगतभन्दा अझ असहज हुने देखिएको छ । यो कार्यविधि वन मन्त्रालयको प्रस्तावमा गत जेठ पहिलो साता मन्त्रिपरिषद्ले पारित गरेको हो । ठूला जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि सरकारी वन क्षेत्र लिनका लागि अति झन्झटिलो हुने देखिएपछि २०६९ मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री डा. बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको सरकारले वन क्षेत्रको एक रुख कटानवापत २५ ओटा रोपनुपर्नेमा त्यसलाई १:२ मा झारेका थिए ।

२०७२ फागुनमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको पालामा मन्त्रिपरिषद्ले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन लक्ष्यसहित आएको ऊर्जा संकटकाल कार्ययोजनामा उपयोग गर्ने जग्गाको सट्टा समान भूगोलका जग्गा दिने व्यवस्था संशोधन गरेर त्यसको सट्टामा पैसा दिनसक्ने व्यवस्था राख्ने गरी पारित गरेको थियो । जलविद्युत् प्रवर्द्धकहरूले लगाइने विरुवाको पाँच वर्षसम्म संरक्षण गरेर हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यसको सट्टामा एकमुष्ट पैसा लिने व्यवस्था उपयुक्त हुने बताउँदै आएका थिए ।

“वनको जग्गा लिजमा लिनेक्रममा यसको सट्टामा समान भूगोल र इकोसिष्टम मिल्ने राष्ट्रिय वनसँग जोडिएको जग्गा व्यवस्था गर्नुपर्नेमा एकमुष्ट रकम दिने व्यवस्था होला भन्ने आशा गरेका थियौं,” स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले भने, “वन मन्त्रालयले त झन् जलविद्युत् प्रवर्द्धकलाई असहज हुने तथा आयोजनाहरू निर्माणमै बाधक हुने गरी कार्यविधि ल्याएछ ।”

जलविद्युत् प्रवर्द्धकले सम्बन्धित मन्त्रालयमा वातावरण प्रभाव मूल्यांकन (इआईए) को लागि आवेदन दिएपछि त्यसको आवश्यकताबारे अध्ययन भएर वन मन्त्रालय-वन विभाग-जिल्ला वन कार्यालय-इलाका वन कार्यालय हुँदै फेरि आवश्यकता देखिएमा सो निकायबाट फर्किएर ऊर्जा मन्त्रालयबाट वातावरण मन्त्रालयमा गएर यसको अध्ययन भइ फेरि वन मन्त्रालयबाट तल्लो तहमा पुगी कति जग्गा र रुख कटान हुने ऐकिन गरेर फेरि त्यही च्यानमार्फत मन्त्रालयमा आएर त्यहाँमार्फत मन्त्रिपरिषद्मा लगेपछि मात्र जलविद्युत् प्रवर्द्धकले स्वीकृति पाउँछन् ।

ठूला परियोजनाहरूमा धेरै वन आवश्यक पर्ने हुनाले सुरुकै स्वीकृति लिन लामो समय लाग्ने तथा स्वीकृतिपछि पनि सट्टाभर्ना जग्गा र वृक्षरोपणपछिको संरक्षणमा धेरै झन्झटिलो भन्दै यसको सुधारका लागि ऊर्जा मन्त्रालय र लगानी बोर्डका साथै निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिहरूले छलफल अघि बढाएका थिए ।

मन्त्रालयको कार्ययोजनामासमेत उल्लेख भएको विषयलाई फेरि बेवास्ता गरेर पुरानै झन्झटिलो व्यवस्था आएपछि सबैमा निराशा छाएको छ । लगानी बोर्डका सहसचिव मधु भेटुवाल वन कार्यविधिको संशोधनले वन क्षेत्र चाहिने

ठूला पूर्वाधार र जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा कठिन हुने बताउँछन् । “यो व्यवस्थाले झन ठूला परियोजना निर्माण ढिलाई हुने, लागत बढ्ने, वित्तीय व्यवस्थापन गर्न गाह्रो हुने समस्या आउँछ,” उनले भने । सरकारले साढे दुई वर्षअघि भारतीय दुई कम्पनीसँग गरेको आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए)मा अरुण तेस्रोलाई २१ महिनाभित्र र माथिल्लो कर्णालीलाई २० महिनाभित्र वन क्षेत्र उपलब्ध गराउने भनेपनि हालसम्म सरकारले उपलब्ध गराउन सकेको छैन ।

अहिलेको नयाँ व्यवस्थाले यी मात्र नभई अधिकांश ठूला जलविद्युत् आयोजनाहरूमा असर पर्ने देखिएको छ । तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल र ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले बारम्बार ठूला जलविद्युत् परियोजनाहरू बनाउन सहजीकरण गर्ने बताइरहेको बेला उनीहरूनै सम्मिलित मन्त्रिपरिषद्ले यसलाई असर पर्ने निर्णय गर्नुलाई बिडम्बनाको रूपमा लिइएको छ ।

२०४२ देखि हालसम्म ४ सय ३५ परियोजनाहरूको लागि १७ हजार हेक्टर वन क्षेत्र उपयोगका लागि वन मन्त्रालयमा आवेदन गरेकोमा त्यसमध्ये १ सय २९ जलविद्युत् आयोजना रहेको र चालू वर्षमा मात्र २३ जलविद्युत् आयोजनाले निवेदन दिएको वन मन्त्रालयले जनाएको छ । वन मन्त्रालयका सहसचिव एवं प्रवक्ता धनञ्जय श्रेष्ठ विगतमा ५ हजार मेगावाटसम्मका लागि १:२५ रुखको व्यवस्थालाई हटाएर १:२ गरिएकोमा अहिले त्योभन्दा बढी बन्ने देखिएकोले हटाइएको दाबी गर्छन् ।

“सरोकारवालाहरूको आ-आफ्नो स्वार्थ हुन्छ, विकास र वातावरणलाई सन्तुलित त गर्नुपर्छ, मुनाफा आर्जन गर्ने भएकोले यो व्यवस्था राखिएको हो,” उनले भने, “हामीले त मन्त्रिपरिषदले गरेको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने हो, जग्गाको सट्टामा जग्गा दिने व्यवस्थाबारे भने नयाँ कार्यविधि बनाएर संशोधनको लागि प्रयास भएको छ ।” उनी अहिले वन जग्गा प्राप्तिका लागि गरिने प्रक्रिया लामो भएकोले यसलाई छोट्याउने प्रयास भएको र प्रवर्द्धकहरू सक्रिय भएमा छिटो गर्ने अवस्था अहिले पनि रहेको बताउँछन् ।

सरकारले नेपालमा वनको हिस्सा कम्तीमा ३९ प्रतिशतभन्दा घट्ने नदिने घोषणा गरेकोमा हाल ४४.७८ प्रतिशत पुगिसकेको छ भने ठूला परियोजनाहरूले रुख कटान भएपछि त्यसको सट्टामा रुखनै रोप्ने हुनाले वन क्षेत्र घट्ने अवस्था पनि नरहने निजी प्रवर्द्धकहरू बताउँछन् । तर सीमित समयका लागि लिजमा जग्गा लिने र पछि सरकारकै हुने भएपछि आयोजना निर्माणमै बाधक हुने गरी कार्यविधि ल्याएपछि निजी क्षेत्र आक्रोशित बनेको छ । छिमेकी राष्ट्र भारत र अन्य राष्ट्रबाट ८८ अर्ब बराबरको काठ आयात गरिरहेको र ती देशमा वन क्षेत्र कम हुँदा पनि नेपालमा वनको कार्यविधि देखाएर अप्ठेरो पार्दा ठूला पूर्वाधार बन्न नसकेर देशको समृद्धिमा समेत असर परेको उनीहरूको तर्क छ ।

भारतीय प्रधानमन्त्री रोकिए

वनले जग्गा उपलब्ध गराउन ढिलाइ भएपछि भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी ९ सय मेगावाटको अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको शिलान्याशमा आउने कार्यक्रम प्रभावित भएको छ ।

साढे दुई वर्षअघि लगानी बोर्ड र भारतीय सरकारी कम्पनी सतलजबीच आयोजनाका लागि आवश्यक वन क्षेत्रको जग्गा २१ महिनाभित्र उपलब्ध गराउने उल्लेख भए पनि हालसम्म प्राप्त गर्न सकेको छैन ।

अरुण तेस्रोका लागि आवश्यक १ सय २४ हेक्टर वनको जग्गा उपलब्ध भएपछि आयोजनाको शिलान्याश गर्ने सतलजको योजना छ । लगानी बोर्ड स्रोतका अनुसार अरुण तेस्रोका लागि आवश्यक जग्गा उपलब्ध गराउन मन्त्रिपरिषद्ले निर्णय पनि गरेको छ तर अझै वनको जग्गा पाएको छैन ।

आगामी अक्टोबरदेखि निर्माण थाल्ने र सोको लागि मोदी आउने योजना भएपनि वनको जग्गा स्वीकृति नभइ शिलान्याश गर्न असम्भव भएकोले मोदी आउने अनिश्चित बनेको बोर्डका एक अधिकारीले जानकारी दिए ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०३/१२

चिनियाँ कम्पनीसँगको सम्झौता खारेज गर्न सांसदको माग

बूढीगण्डकी जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना विवादित चिनियाँ कम्पनीलाई दिइएको भन्दै सांसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिमा सांसदहरूले सम्झौता खारेज गर्न माग गरेका छन् ।

आइतबार समितिको बैठकमा उनीहरूले बूढीगण्डकी स्वदेशी लगानीमै निर्माण हुने अवस्थामा पनि काम चलाउ सरकारको अन्तिम अवस्थामा बिना प्रतिस्पर्धा दिइनु गलत भन्दै त्यसलाई खारेज गर्न माग गरेका हुन् ।

बैठकमा सांसदहरू अमृतबहादुर बोहोरा, काशीनाथ अधिकारी, जमिन्द्रमान घले, डिल्लीप्रसाद काफ्ले लगायतले स्वदेशी लगानीमै निर्माण सम्पन्न हुने अवस्था देखादेख्दै सम्झौता गर्नु गलत भएको बताए । सांसद घलेले समझदारी खारेज गरेर तत्काल स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्नुपर्ने बताए ।

बिना प्रतिस्पर्धा भारतबाट एलईडी बल्ब किन्ने, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका पूर्वकार्यकारी निर्देशकको निर्णयलाई उल्टाउँदै अहिलेका कार्यकारी निर्देशकले बढी कबोल गर्ने कम्पनीलाई नुवाकोटमा बन्न लागेको २५ मेगावाटको सौर्य (सोलार) ऊर्जा निर्माणको ठेक्का दिइएको, तिला-१ र २ को डलर विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) बारे गरिएको समझदारी लगायतबारे केही अन्यायता सिर्जना भएको भन्दै सांसदहरूले यसबारे छानबीन हुनुपर्ने बताएका थिए । बैठकमा ऊर्जासचिव अनुपकुमार उपाध्यायले २ खर्बभन्दा बढी लागत भएको बूढीगण्डकीमा स्वदेशी पुँजीमा निर्माण गर्न कठिन देखिएपछि विदेशीसँग प्रारम्भिक सम्झौता गरिएको बताए । “नेपालमा रहेका वित्तीय संस्थासँग पनि कुरा गर्थौं, एसियाली विकास बैंक, विश्व बैंकसँग पनि कुरा भयो तर इच्छा देखिएन ।” उनले बैठकमा भने, “छिमेकी राष्ट्रहरूको एक्जिम बैंकबाट ऋण लिएर बनाउन सकिन्छ भनेर तीन वर्ष अघिदेखि प्रस्ताव गरिएको कम्पनीसँग सम्झौता गरेका हौं ।”

उनले तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली भारत भ्रमणमा जाँदा नै यसबारे छलफल अघि बढाइएको पनि बताए । उनले विद्युत्को मागलाई घटाएर सहज रूपमा विद्युत् आपूर्तिका लागि एलईडी बल्ब खरिद प्रक्रिया अघि बढाइएको स्पष्ट पारे ।

अर्थसचिव शान्तराज सुवेदीले विगतमा अर्थ मन्त्रालयले बूढीगण्डकी बनाउन कुनै साधन स्रोतको अभाव हुन नदिने बताउँदै प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐनअन्तर्गत अघि बढ्न राय दिएको बताए । सार्वजनिक खरिद कार्यालयका सचिव विनोद केसीले ऊर्जा मन्त्रालयले कुनै परियोजना विशेषका लागि कुनै राय नमागेको बताए ।

वन मन्त्रालयका सचिव कमलसाली घिमिरेले बूढीगण्डकीमा प्रक्रियाबारे मात्र राय मागिएको तर प्रतिस्पर्धा गर्ने नगर्नेबारे केही नमागेको कारण आफूहरूले अर्थ मन्त्रालयले प्रतिस्पर्धा गर भनेकाले सो कुरालाई समेटेर राय पठाइएको बताए ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले तिला जलविद्युत्मा पीपीए नभई समझदारी मात्र गरेको उल्लेख गर्दै सोलारमा अघिल्लो कार्यकारी निर्देशकले गरेको निर्णय लगानीकर्ता विश्व बैंकले अस्वीकार गरेपछि र यसको पुनर्मूल्यांकन गरेर अर्को ठेकेदार कम्पनीलाई दिने प्रक्रिया अघि बढाइएको बताए ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०३/१९

नेत्रावतीबाट २५.४ मेगावाट थप

नेत्रावतीमा २५.४ मेगावाट क्षमताको सुपर आँखु खोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुने भएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र गोरक्ष हाइड्रोपावर प्रालिबीच विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) भइसकेको जनाइएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र गोरक्ष हाइड्रोपावर प्रालिबीच २ साताअघि सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको हो । वर्षाकालको ६ महिना प्रतियुनिट ४.८० रुपैयाँ र हिउँद मौसमका ६ महिना ८.४० रुपैयाँमा प्राधिकरणले बिजुली खरिद गर्ने सम्झौता भएको गोरक्ष हाइड्रोका प्रबन्ध निर्देशक विश्व कँडेलले बताए । आगामी ६ महिनाभित्र वित्तीय व्यवस्थापन गरेर माघबाट आयोजनाको निर्माण सुरु हुने उनले जनाए । आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् त्रिशूली श्री बी हबमा लगेर जोडिनेछ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०३/२०

मैलुङखोला जलविद्युत् केन्द्रको उत्पादन बन्द

अनु आचार्य

वर्षासँगै खोलामा आएको बाढीले बाँधस्थलमा क्षति पुर्याउँदा मैलुङखोला जलविद्युत् केन्द्रको उत्पादन बन्द भएको छ । आइतबार राति आएको बाढीले त्रिशूली नदीको बहाब रोकिएर मैलुङ र न्यामन्याम खोला थुनी मैलुङखोला जलविद्युत् केन्द्रको बाँधस्थलमा क्षति पुऱ्याउँदा विद्युत् उत्पादन बन्द भएको हो ।

मैलुङखोला जलविद्युत् कम्पनीका जनसम्पर्क अधिकृत हिमालय पौडेलका अनुसार मैलुङ दोभानमा रहेको इयाम र बाँध बाँधेर ल्याएको पेनस्टक पाइपमा क्षति पुग्दा मैलुङ जलविद्युत् केन्द्र पूर्ण रूपमा बन्द भएको हो । उनले भने, 'डेढ किलोमिटर सडकसमेत बगेको छ, बाँधस्थलमा क्षति पुग्दा विद्युत् उत्पादन बन्द भएको छ ।' बाढीले विद्युत् उत्पादन केन्द्रमा करिब १० करोड रुपैयाँ क्षति पुगेको अनुमान रहेको कम्पनीले जनाएको छ । मंगलबार आइपुग्ने प्राविधिकसहितको टोलीले सर्वेक्षण गरेपछि क्षतिको पूर्ण विवरण थाहा हुने उनको भनाइ छ ।

विद्युत् उत्पादन पुनः सुरु गर्न पहिलो चरणमा सडक निर्माण गरेर मात्र बगाएको पेनस्टक पाइप मर्मत गर्नुपर्ने कम्पनीले जनाएको छ । पाँच मेगावाट क्षमताको विद्युत् उत्पादन केन्द्रबाट साढे पाँच मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको थियो । उत्पादन भएको विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा समेत जडान गरिएको छ ।

यस्तै, त्रिशूली नदीमा आएको बाढीले नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रवर्द्धक रहेको २१६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो त्रिशूली-१ मा समेत क्षति पुगेको छ ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/०३/२०

कुलेखानी तेस्रो अझै अपुरो

- आयोजनाको पाँचौँपटक म्याद थपको समयावधिमा पनि पूरा नहुने

- चीनबाट आयात गर्नुपर्ने १५ प्रतिशत उपकरण अझै आइपुगेन

प्रताप विष्ट

मकवानपुरको भैंसेस्थित सानुटारमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको पाँचौँपटक म्याद थपको अवधिमा पनि पूरा नहुने भएको छ । आयोजनाको अन्तिम म्याद आगामी साउनमा सकिने भएकाले विद्युत्गृह निर्माण ठेक्का लिएको चिनियाँ कम्पनीले समयमै काम नसक्ने भएको हो ।

चिनियाँ ठेकेदार कम्पनी जेजियाड जिल्लुनले विद्युत्गृहको निर्माण ठेक्का लिएर काममा ढिलासुस्ती गर्दा साउन महिनामा पनि विद्युत् उत्पादन नहुने भएको छ । कुलेखानी ३ को निर्माणकार्य साउनमा सम्पन्न गर्ने अन्तिम समय अवधि तोकिएको थियो । 'इलेक्ट्रोमेकानिकल ठेक्का लिएको जेजियाड कम्पनीको कामप्रति उदासीनताले गर्दा साउन महिनामा विद्युत् उत्पादन नहुने भयो,' आयोजना प्रमुख शुभाषकुमार मिश्रले भने, 'हाल भएको कामको गतिले साउनमा विद्युत् उत्पादन हुन सक्दैन ।' चीनबाट आयात गर्नुपर्ने १५ प्रतिशत उपकरणहरू हालसम्म आइपुगेको उनले बताए । तीनवटा टावरहरू निर्माण गर्नुपर्नेमा हालसम्म जग खन्ने काम मात्र भएको उनले जनाए ।

'टर्बाइन, जेनेरेटर जडानको कार्य भर्खरै सुरु भएको छ,' कुलेखानी ३ का एक प्राविधिकले बताए ।

इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम ७० प्रतिशत पनि नसकिएको उनले बताए । जिजियाड कम्पनीले हुलासलाई उपकरणहरू जिम्मा दिएको तर उसले काम नगरेकाले ढिलाइ हुन गएको हो । कम्पनीका कारणले ढिलासुस्ती नभएकाले प्राधिकरणले क्षतिपूर्तिस्वरूप रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने माग गर्दै आएको छ । थप रकम उपलब्ध नगराएमा बाँकी काम नगर्ने लिखित चेतावनीसमेत प्राधिकरणलाई दिएको छ । निर्माण कम्पनीका कारण कुलेखानी ३ बाट साउनमा विद्युत् उत्पादन हुन नसक्ने आयोजनाले जनाएको छ ।

केही महिनाअघि प्रधानमन्त्रीले आयोजना अवलोकन गरेपछि निर्माणकार्यले 'स्पिड' लिएको थियो तर हाल त्यो सुस्ताएको छ ।

प्रधानमन्त्रीलाई भ्रमणका बेलामा 'ब्रिफिङ' गर्ने क्रममा साउन महिनासम्म विद्युत् उत्पादन गर्ने निर्माण कम्पनी र आयोजनाले प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका थिए । प्राधिकरणले यो आयोजनाको पाँचौँ पटकसम्म म्याद थप गरिसकेको छ । पाँचौँपटक म्याद थप गरेको आगामी साउनसम्म हो । स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रोको निर्माणकार्य ढिला भएकाले आयोजनाको लगानी पनि बढ्दै गएको छ । करिब ५ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । पटकपटकको म्याद थपसँगै लागत पनि झन्डै २ अर्ब रुपैयाँ बढ्ने अनुमान गरिएको छ । १४ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने कुलेखानी तेस्रो आयोजनामा करिब ४ अर्ब रुपैयाँ खर्च भइसकेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०३/२०

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजना : रोल्वालिङबाट थप साढे २२ मेवा

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजनाले रोल्वालिङ डाइभर्सनबाट थप साढे २२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भएको छ । आयोजनालाई सुक्खा मौसममा पनि ४ सय ५६ मेगावाट (मेवा) क्षमतामा उत्पादन गर्न सक्ने बनाउने उद्देश्यले फर्काउन लागिएको रोल्वालिङ डाइभर्सनबाट उक्त विद्युत् उत्पादन गर्ने भएको हो । शुरुमा डाइभर्सन मात्र गरी आयोजनाको बाँधमा पानी खसाल्ने योजना भए पनि अध्ययनले थोरै खर्चमा थप विद्युत् उत्पादन गर्न सक्ने देखाएपछि इजाजत पत्रको लागि आवेदन गरिएको आयोजनाका प्रवक्ता डा. गणेश न्यौपानेले जानकारी दिए । ६ किलोमिटर सुरुङ निर्माण गरी तामाकोशीको बाँधमा पानी खसाल्नुपूर्व साढे २२ मेवा विद्युत् उत्पादनका लागि डिजाइन भइरहेको उनले जानकारी दिए । रोल्वालिङ डाइभर्सन आयोजनाले अत्यन्त सुक्खा मौसममा पनि प्रतिघण्टा १ सय ६७ गिगावाट विद्युत् उत्पादन गर्न सक्ने अध्ययनले देखाएको छ । न्यौपानेका अनुसार रोल्वालिङ डाइभर्सन निर्माण गर्न सामान ढुवानीका लागि साबिकको लामाबगर गाविसको क्षोतक्षोतबाट गौरीशङ्कर गाविसको रिक्सम्म केबुलकारको अन्तरराष्ट्रिय टेण्डरमार्फत ठेक्का सम्झौता भई काम पनि शुरु भइसकेको छ । माथिल्लो तामाकोशीको काम अन्तिम चरणमा पुगेपछि रोल्वालिङ डाइभर्सनबाट साढे २२ मेवा विद्युत् उत्पादनको काम शुरु हुने डा. न्यौपानेको भनाइ छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०३/२०

तीन जलविद्युत् आयोजनाको काम शुरू

४ वर्षभित्र सञ्चालनमा ल्याउने लक्ष्य

वीरेन्द्र भट्ट

दार्चुला र बझाङका तीनओटा जलविद्युत् आयोजनाको काम शुरू भएको छ । दार्चुलाको नौगाड दोस्रो (८ मेगावाट) तथा बझाङमा माथिल्लो कालङ्गागाड (३८ दशमलव ४६ मेगावाट) र कालङ्गागाड (१५ दशमलव ३३ मेगावाट) आयोजनाको निर्माण शुरू भएको हो । नौगाड आयोजनाको अनुमानित लागत १ अर्ब ४० करोड रुपैयाँ रहेको छ । माथिल्लो कालङ्गागाड र कालङ्गागाड आयोजनामा माछापुच्छ्रे र एनएमबी बैङ्कको अगुवाइमा १२ ओटा बैङ्कले ६ अर्ब ८४ करोड रुपैयाँ ऋण र प्रवर्द्धकबाट २ अर्ब २८ करोड रुपैयाँ लगानी सम्झौता भएको छ । माथिल्लो कालङ्गागाडमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैङ्क, नेपाल बैङ्क, एनसीसी बैङ्क, सनराइज बैङ्क, जनता बैङ्क, कुमारी बैङ्क र सिभिल बैङ्कले चार अर्ब ७४ करोड लगानी गर्दै छन् । यस्तै, कालङ्गागाडका लागि एनएमबीको अगुवाइमा एनआईसी एशिया, सिभिल, जनता, देव विकास र ज्योति विकास बैङ्कले २ अर्ब १० करोड रुपैयाँ लगानी गर्ने भएका छन् ।

दुवै आयोजना बझाङको साबिकका दहबगर, खिरातडी, सुनकुडा र बाँझ गाविसमा पर्छन् । माथिल्लो कालङ्गागाड ४ वर्ष र कालङ्गागाड ३ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य छ ।

यस्तै, अपि हाइड्रोपावर कम्पनीले नौगाड आयोजनाको निर्माण अगाडि बढाएको हो । उक्त आयोजना दार्चुलाका सिप्टी र धुलीगडाको सीमामा पर्छ । जुन करीब १८ महीनाभित्रै सञ्चालनमा ल्याउने गरी काम थालिएको सञ्चालक इन्छमणि त्रितालले बताए । उक्त आयोजना सञ्चालनमा आएपछि ४० मेगावाटको माथिल्लो चमेलिया निर्माण गरिनेछ । उक्त आयोजनाका लागि ७ अर्ब रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०३/२०

स्टिमर सेवा अनिश्चितकालीन बन्द

विश्व क्षेत्री

कालीगण्डकी 'ए' जलविद्युत् केन्द्रमा सञ्चालित जल यातायात स्टिमर सेवा अनिश्चितकालका लागि बन्द भएको छ । वर्षाले पानीको बहाव बढेसँगै दुर्घटनाको जोखिमसमेत बढेकाले असार पहिलो सातादेखि नै स्टिमर सेवा बन्द गरिएको हो । यसबाट पर्वत, गुल्मी र स्याङ्जाका बासिन्दा पैदल यात्रा गर्न बाध्य बनेका छन् भने खाद्य सामग्रीको ढुवानी पनि बन्द भएको छ ।

विगत १६ वर्षदेखि व्यावसायिक रूपमा स्टिमर सञ्चालन भएपछि दर्जनौं गाविसका बासिन्दालाई यातायात सुविधा पुग्दै आएको छ । यद्यपि, वर्षाको समयमा भने ३ महीना अवरुद्ध हुने गरेको छ । दक्षिण पर्वतको शालिग्रामदेखि स्याङ्जाको मिर्मीसम्म जलयात्रा सञ्चालनमा आएपछि पर्वतका दक्षिणवर्ती करीब डेढ दर्जन गाविसका साथै गुल्मी र स्याङ्जाका गरी २५ भन्दा बढी गाविसका बासिन्दालाई आवतजावत र मालसामान ओसारपसारमा सहज भएको थियो ।

अन्य यातायातको पहुँच नभएको यस क्षेत्रका लागि स्टिमर भरपर्दो माध्यम भए पनि वर्षायाममा भने अवरुद्ध हुँदा सास्ती खेप्नुपरेको स्थानीयको गुनासो छ । पानीको सतह घटेपछि मात्र सो सेवा सञ्चालनमा आउने स्थानीय शिक्षक आकाश श्रेष्ठले बताए । जलाशयमा दैनिक सञ्चालन हुँदै आएका आठओटा स्टिमर अहिले ठप्प छन् । यातायात बन्द हुँदा दैनिक ४ घण्टा पैदल हिँडेर स्याङ्जाको मिर्मी पुग्नुपर्ने अवस्था छ । हिँउदको समयमा सस्तो शुल्कमा मालसामान ढुवानी गर्न पाएका व्यवसायी अहिले खचरमार्फत महँगो शुल्कमा सामान ढुवानी गर्न बाध्य छन् । यस्तै, पानीकै बहावका कारण एशियाकै ठूलो शिला शालिग्रामको परिक्रमास्थल भत्किएको छ । शिलाको सतहमा चारैतर्फ बनाइएको संरचना पानीको बहावले बगाएपछि दर्शनार्थीले परिक्रमा गर्न पाएका छैनन् ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०३/२९

त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत्: ऋण सम्झौता नवीकरण नहुँदा योजना पूरा हुन पाएन

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

काठमाडौं, असार २१ गते । चिनियाँ एक्जिम बैङ्कले विगत करिब १३ महिनादेखि ऋण सम्झौता नवीकरण नगर्दा त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको काम प्रभावित भएको छ । ६० मेगावाट उत्पादन क्षमताको यो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणका लागि ऋणदाताका रूपमा रहेको चिनियाँ उक्त बैङ्कसँगको ऋण सम्झौता सन् २०१६ मे १८ बाट समाप्त भएको थियो । नेपाली पक्षको लामो र लगातार अनुरोधपछि पनि हालसम्म ऋण सम्झौता नवीकरण हुन नसक्दा आयोजनाको काम प्रभावित हुनपुगेको छ ।

गत दुई वर्ष अघिको भूकम्पको प्रभाव र ऋणदाताले निर्धारित समयमा ऋण सम्झौता नवीकरण नगरिदिँदा आयोजना करिब तीन वर्षपछि धकेलिएको छ । सन् २०१६ को जुन ३० सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गरिसक्ने लक्ष्य राखिएको यो आयोजनालाई भूकम्पपछि सन् २०१९ अप्रिल ३० सम्म पूरा गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । आयोजना निर्माण गर्न लाग्ने सबै लगानी (७९४ मिलियन चिनियाँ रुपियाँ) नेपाललाई चिनियाँ एक्जिम बैङ्कले दिने सम्झौता भएको छ ।

एकातिर गत दुई वर्षको भूकम्पले आयोजनाको अधिकांश भागमा क्षति पुऱ्याएपछि आयोजनाको सिभिल कार्य हालसम्म पनि प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढ्न सकेको छैन भने अर्कातिर ऋणदाताले ऋण प्रवाह गर्ने सम्झौतासमेत नवीकरण नगर्दा निर्माण गर्ने कम्पनीले काम बन्द गर्नुपर्ने अवस्था आएको छ ।

अर्थ मन्त्रालय वैदेशिक समन्वय महाशाखा प्रमुख वैकुण्ठ अर्यालका अनुसार अर्थ मन्त्रालयले चिनियाँ एक्जिम बैङ्कसँग ऋण सम्झौता नवीकरणका लागि विभिन्न पटक छलफल तथा पत्राचार गरिसकेको छ तर हालसम्म औपचारिक रूपमा ऋण नवीकरण भएको जानकारी आएको छैन ।

उहाँले भन्नुभयो– हामीसँगका बैठक, छलफलमा उहाँहरू (चिनियाँ एक्जिम बैङ्क र वाणिज्य मन्त्रालयका पदाधिकारी) सकारात्मक हुनुहुन्छ । हामीले चिनियाँ वाणिज्य मन्त्रालयसँग प्रत्यक्ष सम्पर्क गर्दा ऋण सम्झौता नवीकरण गर्ने अन्तिम चरणमा पुगेको सम्म जानकारी प्राप्त भएको छ तर पनि लामो समयसम्म ऋण सम्झौता नवीकरण नहुँदा आयोजनाको काममा केही प्रभाव त परेको छ । त्यो पनि हामीले उहाँहरूसँग भनिसकेका छौं । आयोजना प्रमुख फणीन्द्रराज जोशीका अनुसार ऋण सम्झौता नवीकरण नभएकाले आयोजनाको प्रसारण लाइन निर्माण चिनियाँ कम्पनी सीडब्लूले कामको गति घटाएको छ । सो कम्पनीलाई तिनुपर्ने रकम भुक्तानी नभएपछि निर्माण कम्पनीले काम गर्न छाडेको छ । सो कम्पनीले आयोजनाको प्रसारण लाइन निर्माण गर्ने काम गरिरहेको छ । नुवाकोटको सिम्लेदेखि काठमाडौंको मातातीर्थसम्मको ४५ किलोमिटरमा १४२ वटा टावर खडा गरी प्रसारण लाइन निर्माण गर्नुपर्ने काम ऋण सम्झौता नवीकरण नहुँदा प्रभावित भएको हो । १४२ वटा टावरमध्ये ९० वटा टावरको फाउन्डेसन निर्माण भइसकेको भए पनि पछिल्लो केही महिनामा ठेकेदार कम्पनीले भुक्तानी नपाएपछि काम रोकेको छ ।

प्रसारण लाइन निर्माणका लागि २६ वटा सामुदायिक वनमध्ये २५ वटा वनभित्रका रुख काट्ने काम पनि सम्पन्न भइसकेको आयोजना प्रमुख जोशीले बताउनुभयो । उहाँले भन्नुभयो– हामीले २५ वटा सामुदायिक वनभित्र प्रभावित हुने स्थानका रुख काट्न सफल भएका छौं तर काठमाडौंको मातातीर्थ सामुदायिक वनमा भने अलि जटिलता

देखिएको छ ।

भूकम्पका कारण क्षतविक्षत अवस्थामा रहेको आयोजनाको बाटोघाटो, सुरुङ, पावर हाउस लगायतका संरचना सरसफाई गर्ने काम बल्ल ठेकेदार कम्पनीले सकेको छ । आयोजनाको सिभिलतर्फको काम झण्डै ८० प्रतिशत सम्पन्न भएको भए पनि भूकम्पले सुरुङ, पावर हाउस, ड्याम साइटमा निर्माण भएका सबै संरचना भत्काइदिएपछि आयोजनाको निर्माण गर्न सकिन्छ कि सकिँदैन भन्ने दोधार भएको थियो ।

आयोजना प्रमुख जोशीले भन्नुभयो- लामो समयसम्म हामी पनि द्विविधामा बस्यौं । भित्रको संरचना के कति क्षति भएको छ भन्ने यकिन थिएन । पावर हाउसमा पानी भरिएको थियो, पावर हाउस एवम् ड्याम साइट जाने बाटो पहिरोले पुरिएको थियो तर लामो प्रयासपछि पावर हाउसभित्र जमेको पानी निकाल्ने र पहुँच मार्ग निर्माण गर्ने काम सम्पन्न भएको छ ।

सिभिल कार्यको ठेक्का पाएको चिनियाँ कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप कर्पोरेसन (सीजीजीसी) ले भूकम्पले क्षति भएको संरचनाको अध्ययन अनुसन्धान गर्दै कामलाई गत दुई महिनादेखि पुनः सुचारु गरेको छ । बिग्रेको बाटोघाटो तथा अन्य संरचना निर्माण गर्न नेपाली सेनाले पनि सहयोग गरिरहेको छ ।

आयोजना प्रमुख जोशीका अनुसार पावर हाउसभित्र छिर्न नसक्ने अवस्थाबाट हाल त्यहाँ भित्र भरिएको पानी निकास गरिएको छ । सुरुङ भित्रको बिग्रे, भत्केका उपकरण र निर्माण के कति भत्के बिग्रिएका छन् भन्ने पत्ता लगाई सम्पूर्ण रूपमा विज्ञको टोलीद्वारा अध्ययन अनुसन्धान गरी प्रतिवेदनले औँल्याए अनुसार कामको थालनी गरिसकिएको छ ।

हाल आयोजना स्थलसम्मको पहुँचमार्ग बनेपछि सिभिल निर्माण तर्फको ठेकेदार कम्पनी सीजीजीसीले सिमेन्ट, छड लगायतका कच्चा पदार्थ ओसार्ने काम गरिरहेको छ । आउँदो १५ दिनभित्रै सुरुङको काम सुचारु गरिने योजना बनाएका छौं, आयोजना प्रमुख जोशीले भन्नुभयो ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०३/२९

ऊर्जाबाटै देशको मुहार फेरिने छ

डा. सुवर्णदास श्रेष्ठ नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा परिचित नाम हो । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का पूर्वअध्यक्षसमेत रहेका डा. श्रेष्ठ सानिमामाई हाइड्रोपावर कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत हुन् । हालसम्म ३१.६ मेगावाटका तीन आयोजना निर्माण गरिसकेको र साढे ३ सय मेगावाटका तीन आयोजना निर्माण गर्न लागेको सानिमामाई नेपालकै चर्चितमध्येको एक जलविद्युत् कम्पनी हो । दुई दशकदेखि जलविद्युत् क्षेत्रमै सक्रिय डा. श्रेष्ठ १४ वर्षदेखि कम्पनीमा कार्यरत छन् । सन् १९९८ मा हाइड्रो टेक्निकलमा विद्यावारिधि गरेका डा. श्रेष्ठले मस्कोबाटै एमएस्सी गरेका थिए ।

नेपाल इन्जिनियर्स एसोसिएसनका सदस्य एवं काठमाडौं विश्वविद्यालय स्कुल अफ इन्जिनियरिङका विषयगत समितिका सदस्य रहेका डा. श्रेष्ठसँग नेपालको जलविद्युत् विकासका नीतिगतदेखि जलविद्युत् आयोजनाको योजना, डिजाइन, अध्ययनलगायत कार्यान्वयनसम्मको अनुभव छ । डा. श्रेष्ठसँग नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको अवस्था, सम्भावना, चुनौती र योगदानबारे कारोबारकर्मी भीम गौतमले गरेको कुराकानी ः **नेपालको कुल जलविद्युत् उत्पादन क्षमताका आधारमा तुलना गर्दा निजी क्षेत्रको उत्पादन प्रतिशत दक्षिण एसियामै सबैभन्दा बढी देखिन्छ, यो कसरी सम्भव भयो ?**

पहिला त नीतिगत सुधार नै हो । निजी क्षेत्रलाई खुला गरिएकै कारण यस्तो भएको हो । सरकार र निजी क्षेत्रबीचको सहकार्यले पनि काम गरेको छ । ऊर्जा मन्त्रालयले ल्याएको ९९ बूँदे कार्ययोजनामा निजी क्षेत्रको पनि योगदान छ । १० वर्षमा १० हजार मेगावाटमा पनि प्रतिबद्धता ल्याउन सहयोग गऱ्यांै । यसले पनि उत्साह बढायो ।

नेपालमा जलविद्युत् क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी र अवस्थालाई कसरी विश्लेषण गर्नुहुन्छ ?

नेपालमा जलविद्युत् क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी भएको दुई दशकजति भयो । साना जलविद्युत्को पोस्पेड विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) निर्धारण भएपछि मात्र हो । पहिले र अहिलेको अवस्था धेरै फरक छ ।

अहिले नेपालमा कुल जलविद्युत् उत्पादनको ४७/४८ प्रतिशत निजी क्षेत्रको भइसकेको छ । यसलाई हेर्दा अहिलेसम्म नै निजी क्षेत्रले जलविद्युत्मा ठूलो फड्को मारिसकेको छ । खिम्ती, भोटेकोसीलगायतका केही जलविद्युत् आयोजनापछि जुन किसिमको निजी क्षेत्रले जलविद्युत् आयोजना बनाउने अभियान सुरु भयो, यसपछि ठूलो फड्को मारेको हो । यो यात्रा हेर्ने हो भने अहिले पनि धेरै निजी क्षेत्रका आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा छन् ।

सरकारले ८/९ सय मेगावाटका आयोजना बनाइरहेको छ । निजी क्षेत्रले जतिसुकै बाधा-अवरोध आए पनि आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । सशस्त्र द्वन्द्वदेखि धेरै कठिन परिस्थितिमा पनि निजी क्षेत्रले जलविद्युत् आयोजना बनाएको छ । जतिसुकै बाधा-अवरोध आए पनि निजी क्षेत्र थाकेन । कहिले नीतिले सहयोग गरेन, कहिले निर्देशिकाले सहयोग गरेन, तर पनि लागिरह्यो । अहिले पनि यस क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्नका लागि पनि निजी क्षेत्रले आवाज उठाइरहेको छ ।

विद्युत् ऐन आउनुपर्छ भनेर आवाज उठाइरहेको छ । विद्युत् नियमन आयोगको कुरा उठाइरहेको छ । नेपालको राजनीतिक अवस्था नै परिवर्तन भए पनि ऐनलाई व्यवस्थित गर्न सकिएको छैन ।

अहिले ऊर्जा मन्त्रालयले पनि जलविद्युत्का धेरै समस्या र मुद्दालाई सम्बोधन गर्दै गएको छ । यसमा निजी क्षेत्रको संघर्ष तथा सरकारी निकायहरू ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् विकास विभाग, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलगायतको सहकार्यको योगदान छ । अहिले पनि संघर्ष र सहकार्य दुवै गरिरहेका छौं, भविष्यमा गरिरहने छौं ।

पहिला निजी क्षेत्र ५/७ मेगावाट क्षमताका जलविद्युत् आयोजनाहरू बनाउन सीमित थियो, अहिले कुन अवस्थामा आइपुगेको छ ? र, यो कसरी सम्भव भयो ?

पहिलो कुरा, जलविद्युत् नै नेपालको ऊर्जाका लागि आवश्यक कुरा हो भन्ने स्थापित छ । यसका लागि सरकारले विभिन्न कार्यक्रम पनि ल्याएको छ । भूकम्प, नाकाबन्दीले केही असर पाइयो, तर पनि नेपालका सबै राजनीतिक दलहरूले नेपालको समृद्धिका लागि ऊर्जा नै चाहिन्छ भनेर मनन गरेका छन् । सबै दलले राजनीतिक एजेन्डामा यसलाई राखेका छन् ।

देशका लागि सडक र ऊर्जा अत्यावश्यक छ । यी दुवै विकास भए देश समृद्ध हुन्छ । सबै क्षेत्रको विकासका लागि ऊर्जा आवश्यक छ । यसको मुख्य आधार जलविद्युत् भएकाले यसमा लगानी गर्नुपर्छ भन्ने उत्प्रेरणा निजी क्षेत्रमा बढ्यो । यसमा चुनौती भनेको आर्थिक र प्राविधिक नै हो । पहिला प्राविधिक रूपमा धेरै योग्यता पुगिरहेको थिएन । यसलाई वृद्धि गर्नुपर्ने चुनौती थियो भने सानालाई जसरी आर्थिक व्यवस्थापन गर्न सक्यौं, ठूलालाई आर्थिक व्यवस्थापनमा चुनौती थियो । आयोजनाहरू बन्दै जाँदा साना जलविद्युत् निर्माणको अनुभवले ठूला जलविद्युत् आयोजना बनाउने क्षमता बढाइदियो । नेपालमा प्रत्येक वर्ष बजेटको आयतन खर्चोमा विस्तार हुँदै गएसँगै बैकिङ क्षेत्रको लगानी गर्ने क्षमता पनि बढ्दै गयो ।

५ मेगावाटको जलविद्युत् आयोजना बनाउन १४/१५ बैकसँग ऋण लिनुपर्ने अवस्थाबाट अहिले हामी वित्तीय व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले कुन अवस्थामा पुगेका छौं, कति सहज बन्दै गएको छ ?

पहिलाको तुलनामा धेरै सहज भएको छ । चालू वर्षभित्रै प्रत्येक बैकले आफ्नो चुक्ता पुँजी ८ अर्ब पुऱ्याउनुपर्ने अवस्था छ । यसले धेरै सहज भएको छ । अहिले हेर्नुपर्ने भने ८६ मेगावाटको जलविद्युत् परियोजनामा पनि

बैंकहरूले लगानी गरेका छन् । २२ मेगावाटको माई जलविद्युत् आयोजना बनाउँदा ११ वटा बैंक मिलेर वित्तीय व्यवस्थापन भएको थियो ।

आज ८६ मेगावाटको वित्तीय व्यवस्थापन नौवटा बैंकबाट भएको छ । ४०-५० मेगावाट त पाँच-सातवटा बैंकले गर्न थालेका छन् । आर्थिक कारोबार बढेसँगै जलविद्युत्मा आउने स्वपूँजी (इक्विटी) को पनि विकास भएको छ । ठूला-ठूला आयोजना पनि स्वदेशी पूँजीबाट बन्न थालेका छन् । यसका साथै अहिले हरेक नेपालीमा जलविद्युत्मा लगानी गर्नका लागि भावना आएको छ, स्थानीय र सर्वसाधारणका लागि अहिले सेयर जारी गर्दा उत्साहपूर्ण तरिकाले लगानी गर्न थालेका छन् ।

सर्वसाधारणबाट लगानी जुटेको छ । अहिले ठूला आयोजना बनाउनका लागि विगतमा भोगेको आर्थिक चुनौती पार गर्न सक्ने अवस्थामा हामी पुगेका छौं । अहिले निजी क्षेत्रका कम्पनी २ सय मेगावाटसम्ममा जलविद्युत् आयोजना अघि बढाउन सक्षम भइसकेका छन् ।

अहिले जलविद्युत् आयोजनाहरूमा सेयर लगानी गर्ने आकर्षण बढेको छ । विगतमा फाइनेन्स सेक्टरमा आएको जस्तो जोखिम जलविद्युत् आयोजनामा नआउला भन्न सक्ने आधार के-के छन् ?

कुनै पनि जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्दा त्यसको आर्थिक-प्राविधिक पक्षबारे जानकारी हुनुपर्छ । कसरी डिजाइन भएको छ, यसको पे ब्याक पेरियड (प्रतिफल) के छ, कहिलेदेखि दिन्छ, यसका लगानीकर्ताहरू कस्ता छन् ? लगायतबारे जानकारी हुनुपर्छ । अन्य क्षेत्रमा लगानी गर्दा जस्तो यसमा पनि हेर्नुपर्छ ।

यसको अरुभन्दा सकारात्मक पक्ष के छ भने जलविद्युत् आयोजनाका लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले पहिले नै पीपीए गरिदिन्छ । यसको निश्चित दर-भाउ पहिले नै तोकिएको हुन्छ । ३० वर्षसम्म विद्युत् प्राधिकरणले किनिदिने ग्यारेन्टी हुन्छ । बजारको समस्या हुँदैन, प्रतिफल कति आउँछ भन्ने लगभग तय भैसकेको हुन्छ । अर्को कुरा, जलविद्युत् आयोजना कुनै व्यापार होइन । यो त एउटा ठूलो संरचना हो । संरचना त जहाँ बनायो, त्यहीं रहन्छ । यसको एउटा मूल्य हुन्छ ।

यो बढिरहेकै हुन्छ । आलु, कपडाको जस्तो यसमा मूल्यको घटबढ हुँदैन । निर्माण सम्पन्न भएपछि यसको जोखिम अन्यको तुलनामा धेरै कम हुन्छ । यद्यपि खोलानालामा बन्ने हुनाले सानातिना जोखिम त भैहाल्छन् । बाढीपहिरोको जोखिम हुन्छ । यद्यपि यस्तो प्राविधिक जोखिम न्यूनीकरणका लागि जलविद्युत् आयोजनाहरूले भरपुर प्रयास गरेका हुन्छन् ।

जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक प्रसारण लाइन निर्माणका साथै परामर्शदाता, ठेक्कापट्टा लिनेमा नेपाली कर्तिको सक्षम बन्दै गएको देख्नुहुन्छ ?

जलविद्युत् निर्माणका लागि गर्नुपर्ने सबै पक्षबाट हेर्दा धेरै सकारात्मक प्रयास भएको देखिन्छ । राजनीतिक क्षेत्र, ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् प्राधिकरणलगायत पनि धेरै अघि बढेका छन् । यसमा केही चुनौती पनि छन् । अहिले प्रसारणलाइन जलविद्युत् क्षेत्रका लागि मुख्य चुनौती हो ।

जलविद्युत् आयोजनाहरू त भटाभट बन्दै छन्, यसका लागि प्रसारणलाइनको अभाव हुने देखिएको छ । अर्को चुनौती भनेको सरकारी बजेट खर्च नभएको र तरलताका कारण पैसाको अभाव भयो । अनपेक्षित रूपमा यसको कारण ब्याजदर बढेको छ ।

सबै मिलेर यसको समाधान खोज्नुपर्छ । आफ्नै आयोजना हेर्दा अहिले सानिमा गुरपले तमोर र लिखु जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणकार्य अघि बढाएको छ । निर्माण कम्पनीहरूको कुरा गर्ने हो भने धेरै कम अनुभवी छन्, तर ती सबै अति व्यस्त छन् । यसको कारण ठेकेदार कम्पनी छनोट गर्न चुनौती छ ।

स्वदेशी लगानी धेरै गर्ने भने पनि विदेशी परामर्शदाता, ठेकेदार कम्पनीको नाममा फेरि धेरै पैसा बिदेसिएको छ नि ? यसलाई रोकेर स्वदेशीलाई सक्षम बनाउन के गर्नुपर्ला ?

पहिलाको तुलनामा अहिले धेरै कम्पनी सक्षम हुँदै गएका छन् । परामर्शदाता कम्पनीहरू पनि नेपालमा धेरै विकास भइरहेका छन् । सानिमा हाइड्रो इन्जिनियरिङलाई मात्र हेर्ने हो भने पनि यसले यति फड्को मारिसक्यो कि ३ सय मेगावाटसम्म परामर्शदाता, विस्तृत अध्ययनलगायतका काम गरिरहेको अवस्था छ ।

२ सय ८५ मेगावाटको आयोजना आफैं गर्दै छ । बुटवल पावर कम्पनीलगायत धेरै अगाडि आएका छन् । यद्यपि ठूला परियोजनामा विदेशी परामर्शदाताहरू नियुक्त भइरहेको अवस्था छ ।

यसलाई नेपाली कम्पनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्छ । विदेशी परामर्शदाता भिँट्याउँदा पनि विदेशी तथा स्वदेशीको संयुक्त उपक्रम (ज्वाइन्ट भेन्चर) मा काम गर्नुपर्छ । यसले प्रविधि भिँट्याउन सहयोग गर्छ । नेपाली परामर्शदाताको पनि क्षमता अभिवृद्धि हुन्छ । ठेकेदार कम्पनीहरूमा पनि संयुक्त उपक्रम गर्न सकिन्छ । ठेक्का विदेशीलाई दिने अनि विदेशी ठेकेदार कम्पनीले नेपालीलाई दिने गरेको पनि देखिएको छ । नेपालीलाई नै किन नदिने ?

स्वदेशी परामर्शदाता र ठेकेदार कम्पनीलाई सक्षम बनाउन सरकारले नीतिगत रूपमा के गर्नुपर्छ ?

सरकारले ठेकेदार वा परामर्शदाता कम्पनी छनोटका लागि जुन क्षेत्राधिकार तोकेको हुन्छ । यसमा सहजीकरण गरेर नेपाली ठेकेदार कम्पनीलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्छ ।

अहिले नेपालका ठेकेदार कम्पनीको क्षमतामा धेरै अभिवृद्धि भइसकेको छ भने उनीहरू धेरै सक्षम भएका छन् । समस्या के भने मानवीय स्रोतको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु आवश्यक छ । यसका लागि सरकारले ठेकेदार कम्पनीलाई केही सहूलियत दिनुपर्छ । नेपाली ठेकेदारको ध्यान पनि मानवीय स्रोतलाई बढी क्षमतावान बनाउनेतिर जानुपर्ने हुन्छ ।

सय मेगावाटसम्मका जलविद्युत् आयोजनाहरू सजिलै नेपाली ठेकेदारले बनाउन थालिसकेका छन् । उनीहरू सक्षम छन् । अझ नेपाली ठेकेदार कम्पनीलाई सक्षम बनाउन विदेशी र स्वदेशीको संयुक्त उपक्रममा काम गर्ने प्रणाली विकास गर्नुपर्छ । यसले झन् क्षमता बढाउँछ । प्रसारणलाइनमा पनि नेपाली ठेकेदार नै अघि बढाउन सकिन्छ ।

अहिले एकदम कम छन्, तर उनीहरू सक्षम छन् भन्ने काबेली प्रसारणलाइन बनाउँदा पनि त्यो देखियो । भारतीय कम्पनी भने पनि सब-कन्याक्ट लिएर नेपालीले नै गरे त्यहाँ । यति क्षमतावानलाई किन नदिने, उनीहरूले काम गरे पो क्षमतावान हुने हो त ।

अहिले नेपाली निजी क्षेत्रले के-के समस्या भोगिरहनुपरेको छ, यसको समाधानका लागि के गर्नुपर्ला ?

धेरै चुनौती भए पनि त्यसलाई समाधान गर्दै नेपाली निजी क्षेत्र अघि बढिसकेको छ । नेपाली जलविद्युत् उत्पादनका लागि सक्षम छन् । तर प्रसारण गर्नका लागि त राज्यले व्यवस्था गरिदिनुपर्यो ।

प्रसारणलाइनबाहेक निजी क्षेत्रले ब्याजदर बढ्दाको समस्या मुख्य रूपमा भोग्नुपरेको छ । निश्चित प्रतिशत ब्याजदरका आधारमा आयोजना अघि बढेको हुन्छ, तर बढ्दा त्यसले समस्या हुन्छ ।

अहिले धेरै बढेको छ । यसले प्रतिफल घटाउँछ । यसका लागि अर्थ मन्त्रालयले रिफाइनान्सिङ गर्नुपर्छ । पहिला पनि यो व्यवस्था थियो । अहिले घटेको छ, यसलाई बढाउनुपर्छ । राष्ट्र बैंकले थोरै ब्याजदरमा बैंकलाई र बैंकले निजी क्षेत्रलाई ४-५ प्रतिशत बढाएर दिन्छ ।

यसरी जान सकियो भने ब्याजदर वृद्धिको समस्या समाधान गर्न सक्यौं । यसका लागि अर्को सरकारले जलविद्युत् विकास तथा लगानी कम्पनी (एचआईडीसीएल) स्थापना गरेको छ । यसका अतिरिक्त नागरिक लगानी कोषलगायत जोसँगै धेरै पुँजी छ, उहाँहरूले पनि सहज रूपमा र निश्चित प्रतिशतमा जलविद्युत्मा लगानी गर्नुप-यो । एचआईडीसीएमा मात्र ४५-४६ अर्ब पैसा छ । निश्चित ब्याजदरमा यो निजी क्षेत्रका जलविद्युत्मा लगानी हुनुप-यो ।

यसका साथै ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् प्राधिकरणले पनि जलविद्युत् आयोजनाहरू निर्माणका लागि सहजीकरण गर्नुपर्छ । विद्युत् विकास विभागले नै १ सय मेगावाटसम्मको लाइसेन्स दिन पाउने व्यवस्थापछि धेरै सहज भएको छ । पहिल्यैदेखि हामीले अहिले प्राधिकरणले दिएको पीपीए दर धेरै पुरानो भैसकेको छ, यसलाई पनि वृद्धि गर्नुपर्छ ।

अर्को चुनौतीका रूपमा अन्तरमन्त्रालय समन्वयमा देखेको छु । ऊर्जा मन्त्रालयले पहिला सहजीकरण गर्ने भनेर अघि बढ्यो तर वन मन्त्रालयले नयाँ निर्देशिका ल्याएर अझ सहज बनाउनेतिर लागेको छ । जलविद्युत्का लागि वनक्षेत्र प्राप्त गर्नु, रूख कटान गर्नु र आवश्यक जग्गाको मुआब्जा वितरण र प्राप्ति गर्न ठूलो चुनौती छ । वनक्षेत्र प्राप्त गर्नुपर्ने आयोजनाहरूलाई त यसले असर गरिहाल्छ ।

नयाँ वन निर्देशिकाले जलविद्युत्लगायत ठूला पूर्वाधारका परियोजना निर्माणमा कस्तो असर गर्ने देख्नुभएको छ ?

सरकारले नै एउटा रूख काटेबापत दुईवटा लगाउने भन्ने व्यवस्था गरेको थियो । अहिले सहज भएको थियो ।

यसलाई उल्ट्याएर फेरि १ रूखबराबर २५ रूख नै आयो । यो त धेरै बढी भयो ।

वन उपयोग गरेबापत सट्टा जग्गा दिनुपर्ने व्यवस्था आयो । यसले त झन् समस्या ल्यायो । यो सम्भव हुने कुरा ल्याउनुपर्छ । १ बराबर २५ रूख रोप्ने व्यवस्था गर्ने अनि यसको अनुगमन नहुने ! बरु १ बराबर ५ भन्ने अनि हुर्काउने-बढाउनेतिर पो लाग्नुपर्छ ।

बारम्बार निर्देशिका परिवर्तन हुँदा निजी क्षेत्रलाई असर परिहाल्छ । अहिलेको वन निर्देशिकाले त निजी क्षेत्रलाई होइन, सरकारी आयोजनाहरूलाई पनि धेरै असर गर्छ । अहिले विद्युत् उत्पादन कम्पनी, ग्रिड कम्पनी स्थापना भएका छन् । धेरै रूख काट्नुपर्ने हुन्छ । यो त सम्भव छैन नि । एकातिर ऊर्जा मन्त्रालयले यो ठीक भएन भनिरहेकै थियो, तर यसरी आयो ।

अर्कातिर ऊर्जा मन्त्रालयले जलविद्युत् लगाइएको भूमिसम्बन्धी हदबन्दी हटा भनेर कराइरहेको छ, वर्षौं भयो कराएको तर समस्या समाधान भएको छैन । यो एक-दुई आयोजनालाई खुले पनि सैद्धान्तिक रूपमा आएको छैन । यसले जलविद्युत्को विकास धेरै ढिलो गराउँछ । हाम्रा लागि यो ठीक होइन ।

सरकारले बजेटमा निजी क्षेत्रलाई सहूलियत दिने गरी विभिन्न कार्यक्रम ल्याएको बताइरहेको छ, तर निजी क्षेत्रले गरेन भनेर गुनासो गरिरहेको हुन्छ, यसबारे के भन्नुहुन्छ ?

चार वर्षअघि निजी क्षेत्रलाई जलविद्युत् आयोजनालाई प्रोत्साहन गर्न भन्दै सरकारले नीति ल्याएको थियो ।

०७९/८० सम्म बन्ने आयोजनालाई प्रतिमेगावाट ५० लाख अनुदान दिने नीति ल्याइएको थियो । ०७९/७६ सम्म बनाएमा थप १० प्रतिशत दिने भन्ने पनि उल्लेख छ । आजसम्म त्यो कार्यान्वयन भएको छैन । केँयौं पटक हामीले ऊर्जा मन्त्रालय, अर्थमन्त्रालयमा गएर यसबारे ध्यानाकर्षण गराइसक्यौं, पहल पनि गरिसक्यौं ।

यो डा. रामशरण महत अर्थमन्त्री हुँदा आर्थिक वर्ष ०७०/७१ को बजेटमै आएको हो तर अहिलेसम्म निजी क्षेत्रले पाएको छैन । त्यसैगरी २०७१ साल चैतसम्म आयोजना निर्माण गरेमा ४ र ७ रुपैयाँमा पीपीए गर्नेलाई २० प्रतिशत मूल्यवृद्धि दिने भनेर ऊर्जा मन्त्रालय र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग सम्झौता नै भएको छ ।

धेरै पहल भए पनि यो कार्यान्वयन भएको छैन । यसले जलविद्युत् क्षेत्रमा सन्देश राम्रो दिँदैन । स्वदेशी-विदेशी लगानीकर्ता छन् । उनीहरूलाई लगानी गर्न आऊ भनेर राम्रो सन्देश दिने हो नि ! यो त स्वतः दिनुपर्ने हो । आगामी वर्षका लागि प्रतिमेगावाट ५० लाखका लागि ५० करोड र २० प्रतिशत वृद्धिका लागि १५ करोड बजेटमा राखेको देखिन्छ । यो बजेट पर्याप्त त होइन, तर आएको बजेटका आधारमा सुरु गरियो भने पनि सकारात्मक सन्देश जान्छ । नदिए त सरकारको विश्वसनीयतामाथि नै प्रश्न उब्जिन्छ नि ।

सरकारले जे सुविधा, सहूलियत दिन्छु भनेको छ, त्यसको कार्यान्वयन गरेर देखाउनुपर्छ । जुन अहिले भएको छैन, हुन्छ भन्ने आशा त गरिरहेका छौं । समयमै गःयो भने यसको ठूलो मूल्य-मान्यता हुन्छ भन्ने हाम्रो कुरा हो ।

बढीभन्दा बढी जलविद्युत् आयोजना बनाउन सकियो भने नेपालको अर्थतन्त्र कहाँ पुग्ला ?

बढी जलविद्युत् उत्पादन गर्न सकियो भने अर्थतन्त्र धेरै माथि पुगछ । अहिले नेपालको त्यस्तो क्षेत्र छैन जहाँ ऊर्जा आवश्यक नहोस् । ऊर्जा निर्माण सहजीकरण हुनेबित्तिकै अर्थतन्त्र धेरै माथि जान्छ । कृषि, व्यापार, उद्योगलगायत सबै क्षेत्रमा ऊजा नै आवश्यक छ । ऊर्जा भयो भने नयाँ-नयाँ उद्योग आउँछन् । नेपालमै बढी ऊर्जा खपत गराउन सक्छौं, निर्यात गर्न सक्छौं ।

ऊर्जा भनेको त्यस्तो कच्चापदार्थ हो, जुन क्षेत्रको विकास हुनेबित्तिकै अन्य क्षेत्रको स्वतः जस्तै विकास हुन्छ । भोलि रेल्वे, रोपवेको कुरा आउँछ । ऊर्जाले देश विकासको फड्को मार्छ । आर्थिक वृद्धिदरलाई डबल डिजिटमा पुःयाउँछ । नेपाल र नेपालीको आर्थिक र सामाजिक स्तर धेरै सुधार गर्छ । यसका लागि जलविद्युत्मा लगानी गरौं, राम्रा नीति-नियम ल्याऔं । वातावरण अझ सक्षम र सबल बनाऔं । ऊर्जाबाट देशको मुहार फेरिने निश्चित छ ।

२.६ मेगावाटबाट जलविद्युत् आयोजना निर्माण सुरु गरेको सानिमासाई हाइड्रो गुरपले अहिले २ सय ५०

मेगावाटभन्दा ठूलो जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने योजना बनाएको छ । यहाँसम्म कसरी आइपुग्न सफल भयो ?

मुख्य त मेहनत नै हो । जलविद्युत् क्षेत्रमा अघि बढ्नका लागि सानिमाले जुन किसिमको अविरल रूपमा मेहनत ग-यो, सफलताको सबैभन्दा ठूलो आधार त्यही बन्यो । यसका पछाडि सबैभन्दा ठूलो त आत्मविश्वास चाहिने रहेछ ।

निरन्तर लगाव पनि चाहियो । मेहनत चाहियो । मानवीय स्रोतलाई विकास र विस्तार गर्नुपर्छ । डेढ सयभन्दा बढी अनुभवी जनशक्ति भइसकेको छ । उनीहरूलाई क्षमतावान् बनाएर जलविद्युत्मा आकर्षण गर्ने वातावरण पनि बनायौं । यसकै आधारमा हामीले जलविद्युत् क्षेत्रमा हाम्रो सक्षमता बढाउँदै गएको अवस्था हो ।

श्रोत: अभियान/१२२खरी डटकम, २०१४/०३/२१

माथिल्लो कर्णाली निर्माणको आशा जागदै

नौ सय मेगावाट क्षमताको माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुने आशा राष्ट्रिय एवम् अन्तरराष्ट्रिय रूपमा पलाएको छ । आयोजना निर्माणका निम्ति आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्तिको प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको र बङ्गलादेशसँग विद्युत् खरीदविक्री सम्झौतासमेत भइसकेकाले आयोजना बन्ने आशा पलाएको हो ।

लगानी बोर्डको कार्यालय र परियोजना निर्माता कम्पनी ग्रान्धी मल्लिकार्जुन राव (जीएमआर)ले बुधवार काठमाडौंमा 'माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना निर्माणका क्रममा नेपालका उद्योगलाई प्राप्त हुने अवसर' विषयक कार्यशाला गरेर परियोजना विकासका प्रगतिबारे जानकारी दिएको छ ।

करीब १६ खर्ब रुपैयाँ लागत लाग्ने अनुमान गरिएको उक्त आयोजनाका निम्ति पूँजी जुटाउन हम्महम्मै परेको छ । आयोजनाका निम्ति ७० प्रतिशत लगानी विश्व बैङ्क, एशियाली विकास बैङ्कजस्ता अन्तरराष्ट्रिय वित्तीय संस्थाबाट ऋण प्रवाह हुनुपर्नेछ ।

लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारीले माथिल्लो कर्णाली निर्माणमा बोर्डले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्न कुनै कसर नराख्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे । आयोजना निर्माण तथा प्रसारण लाइन विस्तारलगायत कामका लागि वनक्षेत्र खाली गर्नुपर्ने भएकाले वनसम्बन्धी ६३ वटा निर्देशिका संशोधनका क्रममा रहेका जानकारी दिँदै उनले प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीका निम्ति नेपाल उपयुक्त गन्तव्य हो भन्ने सन्देश आयोजना बन्न थालेपछि प्रवाह हुने बताए ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासङ्घकी अध्यक्ष भवानी राणाले उक्त आयोजनाबाट मुलुकको दिगो आर्थिक विकासमा सघाउ पुग्ने तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई उकास्ने विचार व्यक्त गरिन् । साथै, आयोजनाबाट ५ हजारलाई रोजगारी, स्थानीय क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार विकास र स्थानीय उत्पादनको स्थानीय तहमा नै उचित मूल्य प्राप्त हुनेलगायत फाइदैफाइदा रहेको उनको धारणा छ ।

जीएमआरका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत हर्विन्दर मनोचाले युरोप र अफ्रिकाका विभिन्न मुलुकमा विमानस्थल, रङ्गशाला, सडक, विद्युत् आयोजना निर्माण अनुभवी आफ्नो कम्पनीसँग भारत र नेपालले सरकारीस्तरमा उक्त आयोजना निर्माण गर्ने सहमति जनाएको ३ वर्षयता निकै प्रगति भएको बताए । आयोजनाका निम्ति पूँजी प्राप्त अझै पनि चुनौती भएको, आयोजना चाँडो बनाउन तथा विद्युत् व्यापारसम्बन्धी आवश्यक ऐन, कानूनका लागि नेपाल र भारतका राजनीतिक नेतृत्वले गम्भीर भएर काम गर्नेमा जीएमआर आशावादी रहेको उनको भनाइ छ । आयोजनालाई नेपालका सिमेन्ट-डण्डी उत्पादक कम्पनीका साथै कानूनी तथा अन्य वस्तु र सेवा प्रवाह गर्न नेपालीलाई असीमित अवसर प्राप्त हुनेछ । रासस

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०३/२२

बाढीले जलविद्युत् आयोजनामा क्षति

लमजुङ र कास्कीको सिमानामा बग्ने रुदी खोलामा आएको बाढीले निर्माणाधीन दुईवटा जलविद्युत् आयोजनामा क्षति पुऱ्याएको छ ।

बाढीले ८.८ मेगावाट क्षमताको रुदीखोला-ए र ६.६ मेगावाटको रुदीखोला-‘वि’ जलविद्युत् आयोजनामा क्षति पुऱ्याएको हो । बाढीले दुवै आयोजनाको संरचना भत्काउँदा रु ३० करोडभन्दा बढीको क्षति भएको आयोजनाका काम प्रबन्धक सरोज भट्टराईले जानकारी दिनुभयो ।

बाढीले रुदी-ए को बाँधस्थलको संरचना भत्काएको छ । रुदी-ए को बाँध पुरिएको छ । एकहजार मिटर हेडरेस पेनस्टक पाइपमा क्षति पुगेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनास्थल पुग्ने सडक अवरुद्ध भएकाले तत्काल निर्माण ठप्प भएको छ । रुदी-ए को विद्युत्गृह बालुवादेखि रुदी-वि को बाँधस्थल सिङ्दीसम्मको करिब १५ किलोमिटर सडक पहिरोका कारण अवरुद्ध भएको छ । आयोजनाका अनुसार रुदी-ए को ८० प्रतिशत तथा रुदी-वि को ३० प्रतिशत काम सम्पन्न भएको छ ।

सन् २०१६ मार्चबाट निर्माण सुरु भए पनि भूकम्प, नाकाबन्दी र बाढी पहिरोका कारण ढिलाइ भएको हो । सन् २०१७ सेप्टेम्बरसम्ममा विद्युत् उत्पादन गर्ने आयोजनाको लक्ष्य छ । विन्ध्यवासिनी हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट प्रालि प्रवर्द्धक रहेको सो आयोजना निर्माणका लागि सिभिलतर्फ हाई हिमालय हाइड्रो कन्सल्टन्स प्रालि, हाइड्रोमेकानिकलमा नर्थ हाइड्रो एन्ड इन्जिनियरिङ र इलेक्ट्रोनिकमा टिपिएस इन्डिया प्रालिले काम गरिरहेका छन् ।

उपभोक्ताद्वारा विद्युत् महशुल बहिष्कार

विद्युत् अनियमितता बढेपछि उत्तरी लमजुङका उपभोक्ताले विद्युत् महशुल बहिष्कार गरेका छन् । मर्याङ्दी गाउँपालिकाका उपभोक्ताले विद्युत् अनियमितता भएको भन्दै विद्युत् महशुल नतिर्ने बताएका छन् ।

उपभोक्ताले विद्युत् महशुल सङ्कलन गर्न आएका लमजुङ विद्युत् उपभोक्ता संस्थाका कर्मचारीलाई महशुल नबुझाई फिर्ता पठाएका छन् । विद्युत् अनियमितताबारे उपभोक्ता संस्थामा धेरैपटक कुरा राख्दा पनि सुनुवाइ नभएपछि बाध्य भएर यस्तो निर्णय गर्नु परेको मर्याङ्दी गाउँपालिका-२ का वडाध्यक्ष चेतबहादुर गुरुङले भन्नुभयो ।

माथिल्लो मर्याङ्दी-ए आयोजनाबाट ५० मेगावाट, सिउरीखोलाबाट पाँच, खुदीखोलाबाट चार, राँधीखोलाबाट ४.४ तथा स्याँगेखोलाबाट एक मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुँदै आएको छ । रासस

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०३/२२

बूढीगण्डकी प्रभावित थप ३१५ जनालाई मुआब्जा दिइने

बाह्रसय मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणबाट पानीको सतहले डुबाउने अनुमान गरिएका गोरखाका विभिन्न गाउँका प्रभावित बासिन्दालाई जग्गाको मुआब्जा वितरणका क्रममा ३१५ जना थपिएका छन् ।

मुआब्जा समितिका संयोजक तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेन्द्र बस्नेतका अनुसार यसअघि ५८३ जनालाई मुआब्जा रकम दिइसकिएकामा ३१५ जना थपिएको हो । प्रभावितलाई राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा खाता खोल्न लगाएर सोही खातामा मुआब्जा रकम पठाउने गरिएको छ ।

प्रजिअ बस्नेतले भन्नुभयो, “३१५ जना प्रभावितको बैंक खातामा कुल रु ८५ करोड पठाउने समितिले निर्णय भएको छ ।” अहिलेसम्म बूढीगण्डकी प्रभावितलाई रु दुई अर्ब चार करोड मुआब्जा दिइसकिएको छ ।

अहिले गोरखाको साबिक घ्याल्चोक, भुम्लिचोक र दर्बुङ गाविसका प्रभावितलाई मुआब्जा दिइएको हो । चालु आवमा मुआब्जाका लागि रु पाँच अर्ब बजेट उपलब्ध भएकामा धादिङतर्फ पनि मुआब्जा वितरणको काम भएको छ । गोरखाको आरुघाट बजार र धादिङको खहरे बजारको मुआब्जा यकिन नभएकाले त्यहाँका बासिन्दाले छिटो मुआब्जा निर्धारण र वितरण गर्न माग गर्दै आएका छन् ।

बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रमा पर्ने गोरखातर्फका बासिन्दाले अनुदान रकम पाए पनि कस्तो घर बनाउने भन्नेबारे आफूहरू अन्यायमा रहेको पनि बताएका छन् । छिट्टै डुबान पर्ने भए टहरामै बस्ने उनीहरूको भनाइ छ । रासस

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०३/२२

बूढीगण्डकी प्रभावितलाई मुआब्जा दिने निर्णय, सरकारले निर्णय , तपाईंले

पाउनु भयो ?

बाह्रसय मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणबाट पानीको सतहले डुबाउने अनुमान गरिएका गोरखाका विभिन्न गाउँका प्रभावित बासिन्दालाई जग्गाको मुआब्जा वितरणका क्रममा ३१५ जना थपिएका छन् ।

मुआब्जा समितिका संयोजक तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेन्द्र बस्नेतका अनुसार यसअघि ५८३ जनालाई मुआब्जा रकम दिइसकिएकामा ३१५ जना थपिएको हो। प्रभावितलाई राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा खाता खोल्न लगाएर सोही खातामा मुआब्जा रकम पठाउने गरिएको छ । प्रजिअ बस्नेतले भने, “३१५ जना प्रभावितको बैंक खातामा कुल रु ८५ करोड पठाउने समितिले निर्णय भएको छ ।” अहिलेसम्म बूढीगण्डकी प्रभावितलाई रु दुई अर्ब चार करोड मुआब्जा दिइसकिएको छ ।

अहिले गोरखाको साबिक घ्याल्चोक, भुम्लिचोक र दर्बुङ गाविसका प्रभावितलाई मुआब्जा दिइएको हो । चालु आवमा मुआब्जाका लागि रु पाँच अर्ब बजेट उपलब्ध भएकामा धादिङतर्फ पनि मुआब्जा वितरणको काम भएको छ । गोरखाको आरुघाट बजार र धादिङको खहरे बजारको मुआब्जा यकिन नभएकाले त्यहाँका बासिन्दाले छिटो मुआब्जा निर्धारण र वितरण गर्न माग गर्दै आएका छन् । बूढीगण्डकी डुबान क्षेत्रमा पर्ने गोरखातर्फका बासिन्दाले अनुदान रकम पाए पनि कस्तो घर बनाउने भन्नेबारे आफूहरू अन्योलमा रहेको पनि बताएका छन् । छिट्टै डुबान पर्ने भए टहरामै बस्ने उनीहरूको भनाइ छ । रासस

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०३/२२

आफ्नो लगानीबाहेकको बिजुली भारतले नकिन्ने

जलस्रोतमा धनी देश नेपालले विद्युत् बेचेर समृद्ध हुने सपना देखेको धेरै भयो । नेपाली विद्युत्को मूल बजार भारत हो, तर भारतले आफ्नो लगानीमा उत्पादित बिजुली मात्र किन्ने कानून बनाउन लागेको छ । कानून पारित भएमा नेपालमा विद्युत् उत्पादन गरेर भारत निर्यात गर्ने उद्देश्यले आउने भारतबाहेकका कम्पनीका लागि बाटो बन्द हुने भएको छ ।

भारतले यसअघि नै जारी गरेको 'क्रसबोर्डर विद्युत् व्यापार निर्देशिका'ले जलविद्युत्मा भारतबाहेकका लगानी सम्भावना समाप्त पारेको थियो । त्यसैले यस्तो नीति सच्याउन नेपालले गरेको आग्रहविपरीत भारतले कानून नै ल्याउन लागेको छ । भारतको ऊर्जा मन्त्रालयले गत मंसिरमा जारी गरेको निर्देशिकाका आधारमा केन्द्रीय विद्युत् नियमन आयोगले क्रसबोर्डर विद्युत् व्यापार नियमावली-२०१७ ल्याउन लागेको हो । नियमावलीमा नेपालसहित अन्य छिमेकी मुलुकसँगको विद्युत् खरिद-बिक्रीका सर्त, प्रसारण लाइन शुल्क, दरखास्त दस्तुरलगायतका व्यवस्था समेटिएका छन् ।

आयोगले नियमवालीको मस्यौदा तयार गरि यसलाई अन्तिमरूप दिन अहिले सरोकारवालासँग छलफल गरिरहेको छ । निर्देशिकामा भएको कतिपय व्यवस्था दुई मुलुकबीच भएको विद्युत् व्यापार सम्झौता (पिटिए) विपरित भएको भन्दै त्यसलाई सच्याउन नेपालको ऊर्जा मन्त्रालयले भारतीय विद्युत् मन्त्रालयलाई लिखितरूपमा आग्रह गरेको थियो ।

पीटीए धारा २ (ख) मा नेपाल र भारतले साझा विद्युत् बजारमा सबै आधिकारिक अनुमतिपत्र प्राप्त सहभागीलाई सीमापार प्रसारणलाइन संयोजनमा विभेदरहित पहुँच प्रदान गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए । भारतीय पक्षले केन्द्रीय विद्युत् नियमन आयोगले नियमावली बनाउँदा नेपालको चासोलाई सम्बोधन गर्ने आश्वासन भारतीय पक्षले दिँदै आएको थियो । तर, नेपालको आग्रहलाई व्यवस्था गर्दै भारतले नयाँ नियमावली ल्याउन लागेको हो ।

नियमावली जस्ताको तस्तै पारित भएर लागू भएमा भारतीय लगानीबाहेकका जलविद्युत् कम्पनीले नेपालमा उत्पादित बिजुली भारत या बंगलादेश लगायतका मुलुकमा बिजुली बेच्ने सम्भावना सकिने छ । अर्कातर्फ विद्युत् खरिदलाई नियन्त्रित गर्ने भारतीय नीतिले बजार अनिश्चित बनी नेपालमा तेस्रो देशको लगानी पनि रोकिने छ ।

प्रतिमेगावाट एक करोड भारु बैक ग्यारेण्टी

लामो अवधिसम्म बिक्रीका लागि एक सय मेगावाटसम्म चार लाख, एक सय देखि पाँच सय मेगावाटसम्मका लागि ६ लाख, पाँच सय देखि एक हजार मेगावाटसम्म १२ लाख र एक हजार मेगावाटभन्दा माथिका लागि १८ लाख भारतीय रुपैयाँ दरखास्त दस्तुर तोकिएको छ ।

यसैगरि, मध्यकालिनरूपमा बिक्री गर्न चाहने कम्पनीले एक सय मेगावाटसम्म दुई लाख, एक सय देखि पाँच सय मेगावाटसम्मका लागि चार लाख, पाँच सय देखि एक हजार मेगावाटसम्म ६ लाख र एक हजार मेगावाटभन्दा माथिका लागि ८ लाख भारतीय रुपैयाँ दरखास्त दस्तुर तिरेर निवेदन दिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

लामोसमयसम्म भारतमा बिजुली बिक्री गर्न चाहने कम्पनीले प्रतिमेगावाट एक करोड भारु बैक ग्यारेण्टी राख्नु पर्ने छ । यदि यस्तो व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएमा भारतमा विद्युत् निर्यात गर्ने लक्ष्य राखी निर्माण हुन लागेका ९÷९ सय मेगावाटका माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रोले बैक ग्यारेण्टी मात्रै नौ-नौ अर्ब भारु बुझाउनु पर्ने छ ।

प्रस्तावित भारतीय नियमावली

क्रसबोर्डर विद्युत् व्यापारलाई रणनीतिक, राष्ट्रिय र आर्थिक महत्वको मुद्दा बनाउँदै भारतले नेपाल, भुटान र बंगलादेशमा भारतीय कम्पनीले उत्पादन गरेको विद्युत् आयात गर्ने बाटो खुला गरेको छ । छिमेकी मुलुकमा निर्माण भएका ५० मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत्मा भारतमा बिजुली बिक्रीका लागि शुल्क तिरेर दरखास्त दिन सक्नेछन् ।

भारतीय सरकारको पूर्ण लगानी वा सरकारी स्वामित्वको कम्पनी वा पब्लिक कम्पनी वा कम्तीमा ५१ प्रतिशत वा त्यसभन्दा बढी शेयर भएको भारतीय निजी कम्पनीले छिमेकी देशमा निर्माण गरेको जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् भारत निर्यात गर्न सक्नेछन् ।

भारतीय कम्पनीको शतप्रतिशत स्वपूँजी (इक्विटी) रहेको वा छिमेकी मुलुकको सरकार र सरकारी स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको कम्पनी वा भारतीय कम्पनीको संयुक्त लगानी (ज्वाइन्ट भेन्चर)को कम्पनीले उत्पादन गरेको विद्युत् मात्रै भारतीय बजारमा बिक्री हुनेछ ।

छिमेकी देशमा खोलिएको विद्युत् व्यापार कम्पनीले माथिको बुँदा १ र २ अन्तर्गत उत्पादित विद्युत् खरिद गरी भारतमा आयात गर्न सक्नेछ । तर, त्यो व्यापार कम्पनीमा भारतीय लगानीकर्ताको ५१ प्रतिशतभन्दा बढी स्वामित्व हुनुपर्नेछ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०३/२२

माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना : निजी जग्गा प्राप्ति प्रक्रिया चाँडै सुरु

बहुप्रतीक्षित ९ सय मेगावाट क्षमताको माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनालाई आवश्यक निजी जग्गा प्राप्ति प्रक्रिया सुरु गरिने भएको छ । त्यसका लागि नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंकको शाखा आयोजना निर्माणस्थलमा खोलिसकेको आयोजना प्रवर्द्धक कम्पनी जिएमआरले जानकारी दिएको छ । कम्पनीले आयोजनाबाट प्रभावित दैलेख र अछाम जिल्लाको १ हजार रोपनी जग्गा प्राप्ति थालनी गर्न लागेको हो ।

बुधबार आयोजना निर्माणसँगै नेपालका उद्योगले प्राप्त गर्ने अवसरबारे आयोजना गरिएको कार्यक्रममा आयोजना निर्माणको प्रक्रियामा महत्वपूर्ण प्रगति भइरहेको जिएमआरका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत हर्बिन्दर मनोचाले बताए । नेपालमा पछिल्लो १० वर्षमा सिमेन्ट र स्टिलमा पनि धेरै विकास भएकाले आयोजनाका लागि यस्ता उद्योगले लाभ उठाउन सक्ने उनले उल्लेख गरे ।

उक्त अवसरमा आयोजनालाई आवश्यक पर्ने लगानीमध्ये ३० प्रतिशत मात्र जिएमआरको रहने र बाँकी ७० प्रतिशत बैंकमार्फत गरिने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । आयोजनाका लागि विश्व बैंक, जाइका र एसियाली बैंकलगायतका संस्थाबाट लगानी आउने प्रवर्द्धक कम्पनीको भनाइ छ । माथिल्लो कर्णाली आयोजना निर्माणसँगै नेपालको वैदेशिक लगानीका लागि नमुना योजना हुने जिएमआरका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत मनोचाले बताए । आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए) मा प्रतिबद्धता गरेका विषय नेपाल सरकारले पूरा गर्नुपर्नेमा उनले जोड दिए । 'विशेषगरी आयोजना निर्माणस्थलमा उपलब्ध गराउनुपर्ने वन क्षेत्र चाँडै उपलब्ध गराउनुपर्छ,' उनले भने ।

कार्यक्रममा लगानी बोर्ड नेपालका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारीले सेप्टेम्बर २०१७ सम्ममा वृद्धि गरिएको आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन पूरा हुने विश्वास व्यक्त गरे । त्यस्तै, आयोजनाले ५ हजारबराबरको रोजगारी सिर्जना गर्ने र नेपाली उद्योगका लागि ठूलो व्यापारिक अवसर प्राप्त गर्ने उल्लेख गरे ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघकी अध्यक्ष भवानी राणाले आयोजना निर्माणले दिगो विकास र स्थानीय अर्थतन्त्रलाई ठूलो सहयोग पुग्ने बताइन् । त्यस्तै, नेपाल बैंकर्स एसोसिएसनका अध्यक्ष अनिलकेशरी शाहले माथिल्लो कर्णाली आयोजनामा लगानी गर्न नेपाल बैंकहरू तयार रहेको बताए । नेपाल स्टिल तथा रोलिङ मिल एसोसिएसनका अध्यक्ष साहिल अग्रवालले ठूला पूर्वाधार आयोजनाका लागि नेपाली उद्योगहरू आवश्यक कच्चा पदार्थ उपलब्ध गराउन सक्षम रहेको जानकारी दिए ।

५ सय मेगावाट बंगलादेशलाई बिक्री गरिने

माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादन हुनेमध्ये ४ देखि ५ सय मेगावाट विद्युत् बंगलादेशलाई बिक्री गर्ने तयारी भइरहेको आयोजना प्रवर्द्धक कम्पनीले जानकारी दिएको छ । त्यसका लागि विद्युत् खरिद सम्झौताको मस्यौदाले अन्तिम रूप लिइसकेको र चाँडै सम्झौता हुने जिएमआरका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत मनोचाले बताए । अप्रिल २०१७ मा बंगलादेशी प्रधानमन्त्री सेख हसिनाको भारत भ्रमणका अवसरमा दुई देशबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरिसकेको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०३/२३

१०० मेगावाटको दुई प्रसारण लाइन आयोजना पूरा

लक्ष्मी साह

भारतीय लगानीमा दुई वर्षअघि सुरु भएको सय मेगावाट क्षमताको दुई प्रसारण लाइन निर्माण आयोजना पूरा भएको छ । विद्युतीय उर्जाको अभावलाई कम गर्ने उदेश्यले नेपाल र भारत सरकारबीच उर्जा आदानप्रदान गर्ने समझौता अनुसार यो आयोजनाअन्तर्गतको प्रसारण लाइन निर्माण भएको हो ।

‘आयोजनाबारे गृह मन्त्रालयमा दिनहुँ रिपोर्टिङ गर्नुपर्छ,’ बाराका सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी मुकेश केसरीले भने, ‘अत्यन्त महत्वपूर्ण आयोजना भएकोले नेपालको कुटनीतिक माध्यमबाट भारतीय प्रधानमन्त्रीकहाँ दैनिक रिपोर्टिङ हुने गरेको थियो ।’

बारास्थित रक्सौल-परवानीपुर ५० र सुनसरीस्थित कटैया-कुसहा ५० मेगावाट क्षमताको १३२/१३२ केभी प्रसारण लाइन निर्माण पुरा भएको हो । ३३ करोडको लगानीमा दुवै आयोजनाको काम भएको आयोजना स्रोतले जनायो । भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको विशेष चासोमा दुवै आयोजनाको काम भारतीय कम्पनीले दुई वर्ष भित्रै पुरा गरेको आयोजना स्रोतले जनायो ।

‘आयोजना पूरासँगै भारतलाई आवश्यक परेको बेला नेपालबाट १०० मेगावाट बराबरको विद्युत लिन सक्ने र नेपाललाई आवश्यक परे भारतबाट त्यत्तिनै बराबरको विद्युत आदानप्रदान गर्न सक्नेछ,’ आयोजना प्रमुख लक्ष्मीनारायण मुखियाले भने, ‘छोटो समयमा दुई देशीय हितको लागि महत्वपूर्ण काम भएको छ ।’

श्रोत: अभियान, २०७४/०३/२३

बूढीगण्डकी आयोजना प्रभावित : भूकम्पको राहत लिनबाट वञ्चित

दुर्गा लामिछाने

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना (१२०० मेवा)को डुबान क्षेत्रमा पर्ने बासिन्दाहरू भूकम्पले पुर्याएको क्षतिको राहत लिनबाट वञ्चित भएका छन् । धादिङ र गोरखा जिल्लाका साविकका २७ गाविसका आयोजना प्रभावितहरू भूकम्पपीडितको राहत लिनबाट वञ्चित भएका हुन् ।

सम्पूर्ण भूकम्प प्रभावित लाभग्राहीले पाउने पहिलो किस्ता रु. ५० हजार बुझ्नेका उनीहरू बाँकी किस्ता बुझ्न पाइरहेका छैनन् । दोस्रो तथा तेस्रो किस्ता लिन दुई जिल्लाका प्रभावितका लागि अलगअलग नियम लगाइएको धादिङको ज्वालामुखी गाउँपालिकाको वडा नम्बर ५ का अध्यक्ष कृष्णप्रसाद काप्रीले बताए । 'गोरखा जिल्लापट्टिको पुनर्निर्माण प्राधिकरणले थप किस्ता लिन घरको नक्सा पासको कागजात मागेको छ,' उनले भने, 'धादिङपट्टिकाले चाहिँ मागेको छैन ।' तर, लाभग्राही रकम लिएर घर बनाउँदा मुआब्जा रकम लिनमा समस्या हुने भएकाले बाँकी किस्ता लिन नसकेको काप्रीको भनाइ छ ।

आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रमा पहिलोपटक गरेको नाप नक्सामा परेका घरहरूको मात्र मुआब्जा दिने र त्यसपछि बनेकाको नदिने निर्णय गरेको छ । आरुघाट र खहरे बजार क्षेत्रमा पर्ने करीब ४ सय ५० घरबाहेक प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने दुवै जिल्लाका घर ढुङ्गा माटोका छन् । भूकम्पको केन्द्रविन्दु नजीक परेका उक्त क्षेत्रका ढुङ्गा माटोका घरहरू पूर्ण तथा अधिकांशतः क्षतिकै अवस्थामा छन् । बूढीगण्डकी प्रभावित क्षेत्रमै पर्ने यति नै घर पूर्ण तथा आंशिक क्षति भएका छन् भन्ने तथ्याङ्क भने दुवै जिल्लाका जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा बूढीगण्डकी आयोजनासँग पनि नभएको पाइयो ।

प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दा एवम् भूकम्पपीडित अनुप श्रेष्ठ एकातिर जग्गा रोक्का र अर्कातिर मुआब्जा वितरण नहुनुले भूकम्पपीडित तेहरो मारमा परेको बताउँछन् । 'ठाउँ छोड्नेपर्ने भन्ने निर्णय भएकाले आफ्नै लगानीमा बनाउन सक्नेले पनि बनाउन सकेका छैनौं,' उनी भन्छन्, 'त्यसैले हुनेसम्म भत्किएकै घरलाई टालटुल गरेर र नहुने अवस्थामा अस्थायी वासको व्यवस्था गरेर बसेका छौं ।' प्रभावित क्षेत्रका जग्गा विगत डेढ वर्षयता रोक्का गरिएको छ ।

प्रभावितलाई मुआब्जा

बूढीगण्डकी आयोजना प्रभावितका लागि हालसम्म रु. ३ अर्ब ३४ करोड रुपैयाँ मुआब्जा वितरण भएको छ । चालू आवमा बूढीगण्डकी प्रभावितको मुआब्जाका लागि निकास भएकै रु. ५ अर्ब बजेटबाट उक्त रकम वितरण भएको हो । हालसम्म गोरखातिरका १ हजार ३७ जनाले मुआब्जा प्राप्तिका लागि निवेदन दिएको मुआब्जा समितिका संयोजक तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेन्द्र बस्नेतले बताए । 'त्यसमध्ये ५ सय ८३ जनालाई यसअघि नै मुआब्जा वितरण गरिसकिएको छ,' उनले भने, 'थप ३ सय १५ जनाका लागि उनीहरूको बैङ्क खातामा रकम रु. ८५ करोड पठाउने निर्णय भइसकेको छ ।' गोरखातर्फका प्रभावितका लागि भनेर पठाइएको रु. २ अर्ब ५० करोडमध्ये यसअघि नै रु. २ अर्ब ४ करोड वितरण भइसकेको बस्नेतले बताए ।

धादिङतर्फका प्रभावितका लागि पनि रु. २ अर्ब ५० करोड छुट्याइएको थियो । त्यसमध्ये ५ सय ७५ प्रभावितका नाममा बैङ्कमा रु. १ अर्ब ३० करोड पठाइसकेको धादिङका प्रमुख जिल्ला अधिकारी महेश आचार्यले बताए ।

'निकास भएर आएमध्येको बाँकी पनि यो हप्ताभित्र बैङ्कमा पठाइसकिनेछ,' उनले भने । बजारक्षेत्र पर्ने गोरखाको

आरुघाट र धादिङको खहरेको भन्ने मुआब्जा निर्धारणसमेत भएको छैन । धादिङ र गोरखामा पर्ने बूढीगण्डकीको पानी २ सय ६३ मिटर बाँध बनाएर थुन्दा १ लाख २३ हजार ९ सय रोपनी जग्गा डुबानमा पर्ने छ । यसैगरी, ८ हजार १ सय १७ घरपरिवारका ४५ हजार ६ सय जनसङ्ख्या विस्थापित हुने आयोजनाले बताएको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०३/२३

प्रसारण लाइन आयोजना पूरा

लक्ष्मी साह

भारतीय लगानीमा दुई वर्षअघि सुरु भएका २ प्रसारण लाइन आयोजना निर्माण पूरा भएका छन् । विद्युतीय ऊर्जाको अभाव कम गर्न नेपाल र भारत सरकारबीच भएको सम्झौताअनुसार यी आयोजनाअन्तर्गतका प्रसारण लाइन निर्माण भएका हुन् ।

बारास्थित रक्सौल-परवानीपुर ५० र सुनसरीस्थित कटैया-कुसहा ५० मेगावाट क्षमताका १३२/१३२ केभी प्रसारण लाइन निर्माण पूरा भएका हुन् ।

भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको विशेष चासोमा दुवै आयोजनाको काम भारतीय कम्पनीले दुई वर्षभित्रै पूरा गरेको आयोजनाले जनायो । 'आयोजनाबारे गृह मन्त्रालयमा दिनहुँ रिपोर्टिङ गर्नुपर्छ,' सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी मुकेश केशरीले भने, 'अत्यन्त महत्त्वपूर्ण आयोजना भएकाले नेपालको कूटनीतिक माध्यमबाट भारतीय प्रधानमन्त्रीकहाँ दैनिक रिपोर्टिङ हुने गरेको थियो ।'

नेपालले १०० मेगावाटसम्म विद्युत् लिन सक्ने र भारतलाई त्यतिकै विद्युत् दिन सक्ने व्यवस्था रहेको आयोजना प्रमुख लक्ष्मीनारायण मुखियाले बताए । मुलुकमा १ हजार २ सय मेगावाट विद्युत् आवश्यक पर्छ । हाल ७ सय मेगावाट उत्पादनले मुलुक धानिरहेको छ । यी आयोजना सञ्चालनमा आएर नेपालले भारतसित विद्युत् लिन चाहेमा सय मेगावाट थप ऊर्जा प्राप्त गर्न सक्नेछ । सुनसरीमा २२ किमिमा ४५ वटा र बारामा १७ किमिमा ५५ हाई एक्सटेन्सन टावर निर्माण भएका छन् ।

कुलेखानी आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् क्षमताको हाराहारीमा एउटा प्रसारण लाइनबाट विद्युत् 'सप्लाई' हुनेछ । तीन वर्षअघि ठेक्का प्रक्रिया सुरु भए पनि ०७३ असारदेखि पूर्वाधारको काम सुरु भई हाल काम पूरा भएको हो । आयोजना प्रमुख मुखियाका अनुसार 'फास्टट्रयाक' मा यो आयोजनाको काम पूरा भएको हो । यसका लागि जग्गा अधिग्रहणसहित लाइन तथा ट्रान्समिसन निर्माण, लाइन चार्ज तथा प्रसारण लाइन ठीक भए/नभएलगायतका काम पूरा भएको उनले बताए ।

कुसहा-कटैया प्रसारण लाइनमा पावरसमेत सप्लाई भइसकेको उनले जानकारी दिए । टावर निर्माण भएको जग्गाको मुआब्जा तिरेर केही प्राधिकरणको नाममा आइसकेको र केही प्रक्रियामा रहेको जग्गा अधिग्रहण तथा मुआब्जा निर्धारण समितिका संयोजकसमेत रहेका बाराका प्रमुख जिल्ला अधिकारी विजयनारायण मानन्धरले बताए । दुवै आयोजना ३३ करोड रुपैयाँको लगानीमा सम्पन्न भएका हुन् ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०३/२३

बुढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना : मुआब्जा निर्धारणको माग गर्दै प्रभावित धर्नामा

मुआब्जा निर्धारणको माग गर्दै बुढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना प्रभावितहरू धर्नामा बसेका छन् । आयोजनाबाट डुबानमा पर्ने आरुघाट र आरुखेतका स्थानीयले बिहीबार जिल्ला प्रशासन कार्यालय गोरखामा धर्ना दिएका हुन् । बुढीगण्डकी जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना सरोकार समितिको नेतृत्वमा धर्नामा बसेका प्रभावितहरूले प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेन्द्र बस्नेतलाई ज्ञापनपत्र बुझाउँदै मुआब्जा निर्धारण तत्काल टुंग्याउन आग्रह गरेका छन् । तत्काल मुआब्जा निर्धारण गर्न नसकिए रोक्का रहेको जग्गा फुकुवा गर्न पनि उनीहरूले माग गरेका छन् । आयोजना प्रभावित क्षेत्रको जग्गा ०७२ चैतदेखि रोक्का रहेको छ । सरोकार समितिका सहसंयोजक वसन्तमान श्रेष्ठले भने, 'मुआब्जा पनि नपाउने, जग्गा बेचेर घरखर्च चलाउन पनि नपाउने, हामी अत्यन्त मर्कामा छौं ।' आयोजनाका कारण डुबानमा पर्ने साविकका १३ गाविसका जग्गाको मुआब्जा निर्धारण भइसकेको छ । तर, गोरखाको दोस्रो व्यापारिक केन्द्रको आरुघाट बजार क्षेत्रमा भने घर र जग्गाको छुट्टै मूल्य निर्धारण गर्ने मुआब्जा निर्धारण समितिको तयारी छ । ग्रामीण र सहरी क्षेत्रमा एकै प्रकारको मुआब्जा निर्धारण गरिए प्रभावितहरू मर्कामा पर्ने भन्दै सो क्षेत्रको जग्गाको मूल्य निर्धारण नगरिएको हो । उनीहरूले जग्गा हेरेर प्रतिआना २० देखि २५ लाखसम्म मुआब्जा निर्धारण गर्न माग गरेका छन् । आयोजनाबाट आरुघाट र आरुखेत क्षेत्रका करिब ९ सय घरपरिवार विस्थापित हुने सरोकार समितिले जनाएको छ । आयोजनाका कारण डुबानमा पर्ने धादिङ्गको विशालनगर र खहरे क्षेत्रको पनि मुआब्जा निर्धारण भएको छैन ।

९ सय २ ले पाए मुआब्जा

प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेन्द्र बस्नेतका अनुसार यो वर्ष मुआब्जा वितरणका लागि २ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ प्राप्त भएको थियो । साविकका तीन गाविस घ्याल्चोक, दर्बुङ र भुम्लीचोक गाविसका ९ सय २ प्रभावितलाई २ अर्ब ६ करोड ६८ लाख ४४ हजार मुआब्जा वितरण भएको छ । मुआब्जा रकम पाउन भन्दै साविकका तीन गाविसका १ हजार ३७ जनाले जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निवेदन दिएका थिए । निवेदन दिएकामध्ये १ सय ३५ जनाको निवेदन रुजु भइरहेको उनले बताए ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०३/२३

विद्युतमा अमेरिकाले ५२ अर्ब सहयोग गर्ने

विद्युत् प्रसारण लाइन/सबस्टेसन निर्माण र सडक सञ्जाल विस्तार गर्न अमेरिकाले नेपाललाई करिब ५२ अर्ब रुपैयाँ (५ सय मिलियन अमेरिकी डलर) सहयोग गर्ने भएको छ । अमेरिकी कांग्रेसले अल्पविकसित मुलुकलाई प्रत्यक्ष सहयोगका लागि भन्दै १३ वर्षअघि स्थापना गरेको मिलेनियम च्यालेन्ज कोअपरेसन (एमसीसी) मार्फत उक्त सहयोग नेपालले पाउने भएको हो । दुई देशका अधिकारीबीच मंगलबार भएको वार्तामा सहयोगको टुंगो लागेको हो । एमसीसीले तीन वर्षअघि नै नेपाललाई सूचीमा राख्दै दुई सय मिलियन डलर सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता सुरुमा व्यक्त गरेको थियो । कूटनीतिक पहल र एमसीसी नेपालका अधिकारीले विद्युत् प्रसारण लाइन/सबस्टेसन निर्माण र सडक सञ्जाल विस्तारको आधार प्रस्तुत गरेपछि अमेरिकाले दुई सय मिलियन थप दिने भएको हो । सन् २०१४ डिसेम्बरमा अमेरिकाले नेपाललाई सहयोग 'रोस्टर' मा राखेर विभिन्न क्षेत्रबारे अध्ययन र छलफल गरेको थियो । विभिन्न क्षेत्रको अध्ययनपछि नेपाल सरकार र मिलेनियम च्यालेन्ज कोअपरेसन (एमसीसी) बीचको छलफलबाट जनतामा पहुँच र गरिबी निवारणका लागि प्रसारण लाइन र सडक सञ्जाल विस्तार रोजिएको हो ।

सहयोग लिने मुलुकको प्राथमिकता र तजबिजीमा परियोजना अघि बढ्ने भएकाले यसलाई 'डोनर ड्रिभन' नभई 'कन्ट्री ड्रिभन' सहयोगका रूपमा लिइन्छ । नेपालजस्तो मुलुकमा आउने अधिकांश सहयोग डोनरमुखी हुने गर्छन् । अमेरिकाले नेपाली अधिकारीसित तीन वर्षदेखिको छलफलपछि सहयोग क्षेत्र तय गरेको हो । अमेरिकाबाट पहिलोपटक ठूलो सहयोग उपलब्ध हुन लागेकाले प्रधानमन्त्रीस्तरमै सम्झौता गर्ने तयारी अघि बढेको परराष्ट्र स्रोतले बतायो । पहिलेदेखि नै अमेरिकी सहयोग रहँदै आए पनि एकैपटक यति ठूलो रकम पहिलो हो ।

प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा ७२ औं संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासभामा सहभागी हुन असोज पहिलो साता न्युयोर्क जाने क्रममा सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्ने गृहकार्य भइरहेको छ । दुवै मुलुकका कार्यकारी प्रमुखको उपस्थितिमा सम्झौता गर्न कूटनीतिक लडिड तीव्र पारिएको छ । अमेरिकाका लागि नेपाली राजदूत डा. अर्जुन कार्कीले मंगलबार अमेरिकी विदेशमन्त्री रेक्स टिलर्सनलाई भेटेर यसबारे छलफल गरेका थिए । 'पाँच सय मिलियन डलर सहयोगको टुंगो लागेको छ, सम्झौता सेप्टेम्बरभित्र भइसक्नुपर्छ । हामी उच्चस्तर (सकेसम्म प्रधानमन्त्री) को तहमा सम्झौता होस् भनेर पहल गरिरहेका छौं', कार्कीले भने । अमेरिकी राष्ट्रपति वा विदेशमन्त्रीको एसिया भ्रमण भएमा काठमाडौं निम्त्याउने कूटनीतिक पहलसमेत भइरहेको उनले जानकारी दिए ।

एमसीसीले अमेरिकी सहयोग नियोग यूएसएआईडीको भन्दा फरक शैलीमा उपलब्ध गराउनेछ । मुलुकको आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक अवस्थाको विभिन्न सूचांक राखेर त्यसमा उत्तीर्ण भएपछि मात्र सहायता दिने एमसीसीको अन्तिम निर्णय अमेरिकी कांग्रेसले पारित गर्नुपर्छ । एमसीसीले नेपालको संसद्बाट प्रस्ताव पारित गरी सहयोग स्वीकार गर्ने निर्णय गर्न आग्रह गरेको थियो । नेपाली कानूनमा सहयोग लिन संसद्बाट प्रस्ताव पारित गर्ने व्यवस्था नभएकाले दुईपक्षीय सम्झौता गर्ने तयारी भइरहेको जानकारी नेपाली अधिकारीले दिए । अमेरिकाले एमसीसीअन्तर्गत नेपाललाई राखेर सहयोग गर्नुपर्ने या नपर्ने विषयमा सन् २०१४ मै अध्ययन थालेको थियो । सन् २०१४ को डिसेम्बरमा अमेरिकाले नेपाललाई सहयोग गर्न आवश्यक रहेको ठहर गरेको थियो । उक्त ठहरको एक वर्षपछि अमेरिकाले नेपाललाई एमसीसीको छाताभित्र राखेर सहयोग दिने प्रक्रिया अघि बढाएको हो ।

त्यसलगत्तै एमसीसीबाट सहयोग लिने प्रक्रिया अघि बढाउन नेपाल सरकारले पूर्वसचिव कृष्ण जवालीलाई नेपाल प्रमुख तोकेर परियोजना छनोटको काम सुरु गरेको थियो । एमसीसी र नेपाली अधिकारीबीचको छलफलबाट

परियोजना छनोट प्रक्रिया अघि बढेको हो । उनले एक वर्ष र केही महिना त्यसमा काम गरे । ‘यो दाताभन्दा पनि मुलुकमुखी कार्यक्रम हो । यसमा विभिन्न चरण पार गरेर छनोट भएका परियोजना आकर्षक छन्,’ जवालीले भने, ‘कुन परियोजनाले जनतालाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्छ र मुलुकको आर्थिक उन्नति हुन्छ भन्ने आधारमै तय भएको हो ।’ जवालीको स्थानमा हाल अर्का पूर्वसचिव तुलसी सिटौलाले काम गरिरहेका छन् । उनीसहितको १२ सदस्यीय टोलीले अमेरिकामा एमसीसीसँग वार्ता गरेर मंगलबार अमेरिकी सहयोग रकम विद्युत् प्रसारण लाइन/सबस्टेसन निर्माण र सडक सञ्जाल विस्तारमा खर्च गर्ने सहमति गरेको हो ।

अमेरिकाले अघि बढाएका फ्ल्यागशिप सहयोग कार्यक्रममा नेपालसँगै कोडे डि आइभेरी (आइभेरिकोस्ट), निजर, फिलिपिन्स र सेनेगल छन् । एमसीसीले विश्वव्यापी गरिबीविरुद्धकै संघर्षको नेतृत्व गर्न सघाइरहेको अमेरिकी धारणा छ । अमेरिकी कांग्रेसद्वारा सन् २००४ मा गठित एमसीसीले असल नीति, मुलुकको अपनत्व र प्रतिफलमा केन्द्रित रहँदै अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय वैदेशिक सहायता प्रदान गरिरहेको छ । यसअन्तर्गत विकासोन्मुख देश र अमेरिकी करदाता दुवैलाई लाभ पुग्ने गरी सहयोग गर्दै आएको छ ।

असल शासन, आर्थिक स्वतन्त्रता र आफ्ना नागरिकमा लगानी गर्ने कार्यप्रति प्रतिबद्ध देशहरूसँग मात्र एमसीसीले साझेदारी विकास अघि बढाएको छ । यसले ‘कम्प्याक्ट’ अर्थात् ठूला आयोजना र ‘थ्रेस होल्ड’ साना सहयोग कार्यक्रम अघि बढाउँछ । नेपाल अहिले कम्प्याक्ट आयोजनामा परेको हो । यसलाई उनीहरू विशाल पञ्चवर्ष योजनासमेत भन्ने गर्छन् । विशाल योजनामा सहयोग लिने मुलुकलाई जिम्मेवार बनाउन केही रकम सम्बन्धित मुलुकले पनि राख्नुपर्ने भएकाले नेपालले पनि एक सय ३० मिलियन यूएस डलर (१३ अर्बभन्दा बढी रुपैयाँ) राख्ने गरी कार्यक्रम प्रस्तुत गरेको हो । अर्थ मन्त्रालयको वैदेशिक सहायता समन्वय विभागका प्रमुख वैकुण्ठ अर्यालका अनुसार सम्झौताको पाँच वर्षभित्र परियोजना सम्पन्न नभए अमेरिकी सहयोग फिर्ता हुनेछ र त्यसको सबै लागत वा अन्य काम नेपाल सरकार स्वयंले बेहोर्नुपर्ने हुन्छ । ती प्रसारण लाइन पहाडी क्षेत्र लक्षित छन् । तीन सय किलोमिटर उच्च भोल्टेजको उक्त ट्रान्समिसन लाइन पश्चिम र दक्षिण पश्चिम क्षेत्रमा जानेछ । यो लाइनले जनसंख्याको ७२ प्रतिशत घर जोडिने समेत उल्लेख छ । बुटवल गोरखपुर ४ सय केभी, सँगै त्यसबाट तीनवटा सबस्टेसनसमेत जलाशययुक्त परियोजना लक्षित गरेर बन्ने भनिएको छ । सबै परियोजनामा उनीहरूको अनुगमन रहन्छ तर नेपाल सरकारले अहिले बुझाएको मोडलमा आफैले बनाउँदै अघि बढ्ने हो । हरेक प्रगति विवरणका आधारमा सहयोग रकम प्राप्त हुँदै जानेछ ।